

Ordinis capaci: quia dispositio præuia debet fieri circa subiectum capax formæ.

9 *Obiectiua solutio.*
d *Contra hoc ubi idem agens, &c.* Responsio huius obiectiõnis, & differentia inter agens voluntarium, seu liberum, & naturale, patet ex litera: quando dicit ad actionem ministri non necessario sequi effectum Sacramenti: excludit necessitatem naturalem, & necessitatem inuitabilem, non necessitatem ex pacto, & suppositis requisitis ex parte subiecti.

Ad primum argumentum patet responsio ex litera.

10 *Quid Diaconisse, & Presbytera?*
Ad secundum, Nomenclatura illa ex Ordine quem assumebant mariti, patet ex Concilio Turonensi canon. 13. & 20. ex Altisiodorensi canon. 21. Gregorio lib. 4. Dialogorum, c. 22. In Ecclesia Latina post obitum virorum non licebat Diaconissæ, Subdiaconissæ, Presbyteræ, Episcopæ transire ad secundas nuptias, quia tenebantur voto castitatis, quando maritis licentiam dabant recipiendi Ordines: vt patet ex Altisiodorensi, & ex Concilio Romano sub Gregorio. De his intelligit Petrus Lombardus, & post eum D. Thomas, verba Apostoli 1. ad Timoth. 3. *Mulieres similiter pudice: &c.* Chryostomus,

Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius de Diaconissis, quarum vius fuit in Ecclesia.

Fuerunt autem alterius conditionis Diaconissæ, quæ præerant mulieribus, & seruiebant in iis, quæ ob honestatem non decebant Diaconos, de quibus agit Chryostomus, & alij citati, Clemens lib. 8. consilii. cap. 19. & 20. canon. 19. Nicen. cap. 11. Laodicensi. Ignatius in epist. ad Antiochenos. De his agit fufius noster Medina lib. 4. de continentia sacrorum hominum. Vasquez diff. 245. cap. 3. quocumque modo sumatur Diaconissâ nullam potestatem Ordinis habuit, vt patet ex dictis, aut habere potuit.

Ad tertium patet ex litera: de ætate, & qualitate ordinandorum præter dicta vide statutum Trident. sess. 23. de reform. c. 11. 12. 13. 14. &c. Hæc sufficiant de Sacramento Ordinis. prolixius posset quis hætere in hac materia: sed nobis ex instituto præsentis ad declarationem literæ Doctoris visum est non extendere tractatum, quia materia hæc passim apud Summistas, & casus eius particulares legi possunt. Et qui plura appetit, legat Doctores citatos tam in scholiis, quam in commentariis citatos, quia breuitas temporis, & sequentis materiæ abundantia nos vocant, &c.

11
Alius vsus Diaconissarum.

12

DISTINCTIO XXVI.

De matrimonio secundum causam formalem.

A *Genes. 2. d*
M alia Sacramenta post peccatum, & propter peccatum exordium sumperint, matrimonij Sacramentum etiam ante peccatum legitur institutum à Domino: non tamen ad remedium, sed ad officium. Refert enim Scriptura Genes. 2. in Adam misso sopore, atque vna de costis eius sumpta, & exinde muliere fornicata, virum in spiritu intelligentem; ad quem vsus mulier facta esset, post celsam prophetice dixisse, *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne vna.*

Matt. 19. a

De duplici institutione coniugij.

B *Hebr. 13. a*
Hugo lib. 2. de Sacram. p. 11. c. 3.
C oniuugij autem institutio duplex est. Vna ante peccatum ad officium facta est in Paradiso, vbi esset thorus immaculatus, & nuptiæ honorabiles: ex quibus sine ardore conciperent, sine dolore parerent. Altera post peccatum ad remedium facta extra Paradisum, propter illicitum motum deuitandum. Prima, vt natura multiplicaretur. Secunda, vt natura exciperetur, & vitium cohiberetur. Nam & ante peccatum dixit Deus, *Crescite & multiplicamini:* & post peccatum, omnibus penè hominibus per diluuium consumptis. Quod verò ante peccatum institutum fuerit coniugium ad officium, post peccatum verò ad remedium concessum, Augustinus testatur, dicens, Quod sanis est ad officium, ægrotis est ad remedium. Infirmitas enim incontinentiæ, quæ est in carne per peccatum mortua, ne cadat in ruinam flagitiorum, excipitur honestate nuptiarum. Si verò non peccassent primi homines, sine carnis incentiuo, ac feruore libidinis ipsi ac successores eorum conuenirent. Et sicut remunerabile est aliquod bonum opus, sic coitus eorum bonus esset & remunerabilis.

Genes. 1. d

Genes. 9. b

Super Genes. lib. 9. c. 7. tom. 3. Ibid. cap. 3. & 10.

rabilis. Quia verò propter peccatum lethalis concupiscentiæ lex membris nostris inhæsit, sine qua carnalis non fit commixtio, reprehensibilis est, & malus coitus, nisi excusetur per bona coniugij.

Quando secundum præceptum, quando secundum indulgentiam contractum sit coniugium.

P *Hugo lib. 4. Sentent. tractat. de coniugio, c. 1. 1. Cor. 7. a*
Rima institutio habuit præceptum, secunda indulgentiam. Dicimus enim ab Apostolo, humano generi propter vitandam fornicationem iadultum esse coniugium: indulgentia verò, quia meliora non eligit, remedium habet, non præmium, à quo si quis declinauerit, meretur exitiale iudicium. Quod secundum indulgentiam conceditur, voluntarium est, non necessarium, alioquin transgressor esset, qui illud non faceret. Et potest sanè intelligi illud sub præcepto dictum hominibus primis ante peccatum, *Crescite & multiplicamini.* Quo etiam post peccatum tenebantur, vsquequo est facta multiplicatio, postquam secundum indulgentiam matrimonij contractus fuit. Ita etiam post diluuium, quo vniuersum penè humanum genus deletum est, secundum præceptum dictum est filiis Noë, *Crescite & multiplicamini.* Multiplicato verò homine, secundum indulgentiam contractum est, non secundum imperium.

Quibus modis accipiatur indulgentia.

I *D* indulgentia autem diuersis modis accipitur, scilicet pro concessione, pro remissione, pro permissione. Et est permissio in nouo Testamento, de minoribus bonis, & de minoribus malis. De minoribus bonis est coniugium, quod non meretur palmam, sed est in remedium. De minoribus malis, id est, de venialibus, est coitus qui fit causa incontinentiæ. Illud enim coniugium, scilicet indulgetur, id est, conceditur: illud verò, id est, coitus talis, permittitur, id est, toleratur, ita quòd non prohibetur.

Quòd nuptiæ sint bona.

F *August. de heresibus, c. 25. tom. 6. Damascenus lib. 100. Heresum, c. 45. & 46. Hugo 4. Sent. c. 3. Genes. 2. d. Ioan. 2. a. Matt. 19. b. 1. Cor. 7. g*
Verunt autem nonnulli hæretici nuptias detestantes, qui Tatiani appellati sunt. [Hi nuptias omnino damnant, ac pares fornicationibus, aliisque corruptionibus faciunt: nec recipiunt in suorum numero, coniugio vtentem marem, vel fœminam.] Quòd autem res bona sit coniugium, non modò ex eo probatur, quòd Dominus legitur coniugium instituisse inter primos parentes: sed etiam quòd in Cana Galileæ nuptiis interfuit Christus, easque miraculo commendauit, aqua in vinum conuersa. Qui etiam postea virum dimittere uxorem prohibuit, nisi causa fornicationis. Apostolus etiam ait, Virgo non peccat, si nubat. Constat ergo rem bonam esse matrimonium: alioquin non esse Sacramentum. Sacramentum enim sacrum signum est.

Cuius rei Sacramentum sit coniugium.

C *Ephes. 5. g. Genes. 2. d*
Vm ergo coniugium Sacramentum sit, & sacrum signum est, & factæ rei, scilicet, coniunctionis Christi & Ecclesiæ, sicut ait Apostolus, Scriptum est, inquit, Relinquet homo patrem & matrem; & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Vt enim inter coniuges coniunctio est secundum consensum animorum, & secundum permixtionem corporum:

rum: sic Ecclesia Christo copulatur voluntate, & natura, quia idem vult cum eo: & ipse formam sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa sponso spiritualiter & corporaliter, id est, charitate ac conformitate naturæ. Huius ytriusque copulæ figura est in coniugio. Consensus enim coniugum copulam spiritualement Christi & Ecclesiæ, quæ fit per charitatem, significat. Commixtio verò sexuum, illam significat, quæ fit per naturæ conformitatem.

Qualiter intelligendum sit illud; mulier illa non pertinet ad matrimonium, cum qua non est commixtio sexuum.

GINDE est quod quidam doctorum dixerunt, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, quæ non experitur carnalem copulam. Ait enim August. [Non dubium est, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexus.] Item Leo Papa, [Cum societas nuptiarum ita à principio sit instituta, ut præter commixtionem sexuum non habeat in se Christi & Ecclesiæ Sacramentum: non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur non fuisse nuptiale mysterium.] Item Aug. [Non est perfectum coniugium sine commixtione sexuum.] Hoc si secundum superficiem verborum quis acceperit, inducitur in errorem tantum, ut dicat sine carnali copula non posse contrahi matrimonium: & inter Mariam & Ioseph non fuisse coniugium, vel non fuisse perfectum: quod nefas est sentire. Tanto enim sanctius fuit atque perfectius, quanto à carnali opere immunius. Sed superius posita, ea ratione dicta intelligendum est, non quin pertineat mulier illa ad matrimonium, cum qua non est permixtio sexuum: sed non pertinet ad matrimonium, quod expressam & plenam tenet figuram coniunctionis Christi & Ecclesiæ. Figuratur enim illam unionem Christi & Ecclesiæ, quæ est in charitate: sed non illam, quæ est in naturæ conformitate. Est ergo & in illo matrimonio typus coniunctionis Christi & Ecclesiæ; sed illius tantum, qua Ecclesia Christi charitate vnitur: non illius, qua per susceptionem carnis capiti membra vniuntur. Nec ideo tamen minus sanctum est coniugium, quia, ut ait Aug. [In nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quam fecunditas ventris.] Est etiam coniugium signum spiritualis coniunctionis & dilectionis animorum, qua inter se coniuges vniri debent. Vnde Apostolus ait, Viri, diligite vxores vestras, ut corpora vestra.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum matrimonium fuerit immediatè institutum à Deo?

D. Thom. in suppl. q. 2. art. 1. & hic q. 2. art. 2. D. Bon. art. 1. q. 2. Rich. art. 1. q. 3. Dur. q. 3. Palud. quest. 4. Bellar. lib. 3. de Matr. cap. 1. & 3. Castro v. Matrim. Sanchius lib. 2. de Matr. d. 4. & 9. Patres citandi Schol. 5. Coccius in thesauro tom. 2. lib. 9. art. 1.

Arg. 1.

Math. 19.

IN ista vigesima sextam distinctionem, quæro: Vtrum matrimonium fuerit immediatè institutum à Deo? Quod non, Gen. 2. ait Adam: *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Et sequitur: *Quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ.* vbi dicit gloss. quod tunc institutum fuit Sacramentum Matrimonij, & Saluator allegat hoc in Euangelio: ergo Adam instituit illud, & per consequens non immediatè fuit à Deo institutum.

Præterea

Præterea, circa institutum à Deo nullus inferior Deo, potest aliquid immutare: sed Ecclesia immutat aliquid circa matrimonium, quia aliquas personas, quæ aliàs essent legitimæ ad contrahendum, illegitimat: ergo.

Contra, Matth. 19. ait Christus Phariseis. *Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculinum, & feminam fecit eos. & sequitur, quod Deus coniunxit, homo non separet.*

SCHOLIUM.

Ponit quinque conclusiones, quarum prima est, *marem & feminam indissolubiler iungi ad procreandam prolem, religioseque educandam, est honestum.* Probat quatuor rationibus: docet tamen actum hunc non esse essentialiter bonum, nec malum, sed utraque modo posse fieri, & ponit circumstantias bonæ procreationis. Prima est finis. Secunda, determinatarum personarum. Tertia, perpetuitas vinculi. de obiecto & circumstantijs bonitatis moralis agit Doctor. 2. d. 7. §. Ad solutionem, & d. 40. & quodl. 18. §. de primo. Quod ait hic, num. 4. nullum actum esse de se bonum, nisi amare Deum, nec de se malum, nisi odium Dei; sumit valde stricte actum de se bonum, pro eo cuius obiectum est bonum simpliciter necessarium & perfectissimè conueniens, & hoc sensu fides & spes non habent actus de se bonos, quia obiecta harum, ut distinguuntur ab obiecto amoris, aliquid includunt, quod non est simpliciter necessarium, scilicet reuelationem, & beatitudinem formalem.

AD solutionem quæstionum tractandarum de matrimonio, sunt hîc quædam necessaria præmittenda. & sit hæc prima conclusio principalis. Ad procreandam prolem debitè educandam, marem & feminam vinculo indissolubili sibi mutuo copulari & obligari, honestum est. Secunda conclusio est, marem & feminam potestatem suorum corporum sibi mutuo tradere pro vsu perpetuo ad procreandam prolem debitè educandam, honestum est. Tertia conclusio, istam donationem mutuan à Deo institui, & approbari congruum est. Quarta conclusio, isti contractui donationis mutux, aliquod Sacramentum annecti, congruum est, & ita factum est. Quinta, in matrimonio necessarium est plura distincta concurrere, & quæ?

Ad probationem primæ conclusionis sit hæc prima conclusio præuia. Hominem velle procreare prolem in specie humana, est actus rectè circumstantionabilis. Hoc probatur, quia non est actus de se malus, ut non possit rectè circumstantionari, sicut est dare alienum. Probatur, tum quia non magis secundum naturalem inclinationem est, quod alia animalia conferuent suam speciem, quam homo suam; imò tantò magis ipse, quantò ista species est perfectior: non autem potest saluari regulariter in isto statu mortalitatis, nisi per propagationem: tum quia si homo esset immortalis, adhuc secundum rectam inclinationem naturæ, competeret sibi communicare perfectionem suam, eo modo quo esset sibi possibile: hoc autem est propagando: tum tertio ex creditis, quia de illicito non datur præceptum, sed Genes. 1. & 9. datur præceptum de propagatione, *Crescite, & multiplicamini*: tum quarto, quia honestum est agere ad reparationem ruinæ Angelicæ, & restaurationem illius supernæ ciuitatis Ierusalem, secundum prædestinationem diuinam: sed electi prædestinati ad reparandum ruinam illam, non producuntur communiter in esse, nisi per propagationem: ergo.

Et sic patet, quod iste actus non est de se malus, sed nec de se est sufficienter bonus bonitate morali, quia nullus actus est sufficienter bonus moraliter, ex ratione agentis, vel obiecti, nisi amare Deum, quod non potest esse contra rectam rationem; imò necessariò est secundum rectam rationem, quod talis actus tendat in tale obiectum; hoc autem est, quia obiectum est finis vltimus secundum se volendus, & à quolibet ordinato ad finem illo modo, quo potest finem amare: sed procreare prolem, patet quod non est finis vltimus, sed aliquid ordinatum, vel ordinabile ad finem: & per consequens potest homo rectè, & non rectè ordinare illud in finem: ergo est actus circumstantionabilis rectis circumstantijs.

Præterea probatur vtrumque simul, quia ille actus est de se malus, cuius obiecto repugnat esse bonum, siue cuius obiectum repugnat actui, & actus agenti: & per oppositum, ille est de se bonus, cuius obiectum est simpliciter bonum necessarium, & perfectissimè conueniens agenti: sed neutrum istorum conuenit huic actui, quia eius obiectum non est bonum vltimum, nec repugnat sibi esse bonum: ergo de se nec malus, nec perfectè bonus moraliter: quia nullus actus est perfectè bonus ex genere tantum, siue ex solo obiecto, nisi amare Deum: nec malus ex genere, siue ex solo obiecto,

Arg. 2.

Ratio opp.

Math. 19.

2

Conclus. 1.

Conclus. 2.

Conclus. 3.

Conclus. 4.

Conclus. 5.

3

Quia cha-

ritas non

agit perpe-

ram. 1. Cor.

13.

4

Procreare

prolem de se

nec bonum

actus, nec

malus.

Vide Scot. 2.d.7.n.11. & d.40. & quodlibet 8.8. De primo. Prima circumstantia nllum moralis, finis.

Hæc est ergo prima conclusio in probando primam conclusionem principalem, quod velle procreare prolem est actus circumstantionabilis rectis circumstantiis. Secunda conclusio sic hæc: Prima circumstantia requisita ad bonitatem moris istius actus, est circumstantia finis, sicut vniuersaliter est in moralibus: & est ista, velle procreare prolem religiosè educandam ad ampliandum cultum diuinum. Hoc probatur per rationem, quia perfecta operatio humana est finis hominis. 1. Ethic. ad finem autem debent alia ordinari: ergo ad hunc finem debet quilibet velle prolem. Ista probatur ex creditis, quia quilibet debet sic diligere proximum ex charitate, sicut seipsum, id est, ad idem; sed quilibet debet diligere se ad honestam conuersationem, & diuinum cultum: ergo & proximum suum, & maximè prolem, cui specialiter tenetur. Confirmatur per August. 9. super Genes. dicentem, Bonum prolis dicitur non ipsa proles, sed spes, & desiderium, quo proles queritur, ut religiosè educatur, vel informetur.

Cap. 12. & inde.

Secundum probatur, quia bonum familiarum consistit in aliqua firma adhesionem principalem personarum familiarum, aliàs esset bonum vagum. & propter hoc, dicit Philosophus 8. Ethic. quod homo naturaliter est animal coniugale, & domesticum. Nec etiam aliquæ personæ diligentiam adhiberent circa necessaria sibi mutuo & proli: ergo. Tertium probatur, quia amicitia ciuium, vt plurimum est ex determinata propinquitate in certo gradu: sed ibi nulla esset propinquitas noua certa, quæ esset causa amicitie: idèd propter ista rectè reprehendit Arist. politiam Socratis 3. Pol. quia pro statu naturæ lapsæ, multo melior est illa, quam ipse ordinat, & pro omni statu fuisset contra rectam rationem vaga coniunctio maris cum femina.

Secunda circumstantia. Vaga commixtio est contra bonum prolis, familie, & ciuitatis.

Secundum probatur, quia bonum familiarum consistit in aliqua firma adhesionem principalem personarum familiarum, aliàs esset bonum vagum. & propter hoc, dicit Philosophus 8. Ethic. quod homo naturaliter est animal coniugale, & domesticum. Nec etiam aliquæ personæ diligentiam adhiberent circa necessaria sibi mutuo & proli: ergo.

Bonum familia in quo consistit? Cap. 12. 6

Ista etiam circumstantia satis patet ex creditis per Scripturam sacram: nam Genes. 2. dicitur: Erunt duo in carne vna. & Christus idem dicit Matth. 19. & Apostolus 1. Corinth. 7. Vnusquisque suam uxorem habeat propter vitandam fornicationem. Et esto quod ista determinatio non probaretur per rationem naturalem esse simpliciter necessariam, ita quod eius oppositum repugnet manifestè rationi naturali, saltem hæc affirmatiua satis patet secundum rationem naturalem, scilicet, quod honestum est, personis sibi inuicem esse determinatas ad actum istum.

Sequitur alia circumstantia, scilicet quod personas istas sibi inuicem ad istum finem vinculo indissolubili obligari, honestum est. Hoc probatur ex præcedenti, quia si determinatio ad commorandum, & mutuo seruiendum, valet ad debitam prolis educationem, & ad bonum familiarum, & ciuitatis, multo magis ad hoc valet perpetua adhesionem determinatarum personarum ad inuicem: non autem perpetuè adhererent sibi propter multas occasiones, & displicentias occurrentes, nisi ad talem adhesionem essent sibi inuicem vinculo indissolubili obligatæ.

Tertia circumstantia. Indissolubilitas vinculi ad procreandam prolem est honesta.

Et esto quod non posset probari ista conclusio (quæ principalis est in isto articulo) esse simpliciter necessaria ex ratione naturali euidenter: probatur tamen sicut proposita est, primò, quod marem & feminam sic obligari ad talem finem, est honestum, & rationi naturali consonum.

Et ex hoc patet solutio cuiusdam quæstionis, an talis obligatio sit de lege naturæ, quia (sicut dictum est supra dist. 17.) propriissimè de lege naturæ est principium practicum per se notum, & conclusio demonstratiuè descendens ex tali principio: secundariò autem de lege naturæ est verum euidenter consonum talibus principiis, & conclusionibus, licèt non necessariò sequens. & hoc modo marem & feminam obligari ad finem prædictum est de lege naturæ, vt patet ex dictis.

Dupliciter aliquid est de lege natura.

IN hac distinctione incipit tractatus de Sacramento matrimonij, & extenditur vsque ad distinctionem trigessimam secundam inclusiue; quem ordinem sequuntur Sententiarij. De eadem materia agit lib. 4. Decretalium, & 6. sub titulo de spons. & matrimon. in Decreto, causa 23. Summist. verb. Matrimonium. v. Sponsalia. Plures Doctores differunt in particularibus tractatibus. Thomas Sanchez præ reliquis copiosè tribus tomis, in quibus diffusè examinat difficultates omnes, quæ ex natura contractus, promissionis, Sacramenti, obligationis mutue spectant ad hanc materiam. Nos sequentes litteram Doctoris explicabimus ea, quæ ad substantiam matrimonij pertinent, & impedimenta. Subinde incidenter dubia resoluentur, prout ipse textus occasionem dabit, reliqua remittendo ad alios, qui in specie plura tradunt, casus proponentes, qui ex natura contractus aliquo modo huc pertinent.

Authores qui tractant de matrimonio.

Ad solutionem quæstionis tractandarum, &c. In quæstione præsentis Doctor subiicit fundamentum totius materie, explicans matrimonium in ratione contractus, & in ratione Sacramenti, qualificans contractum ex substantia, ex fine, ex institutione legislatoris, quantum ad officium naturæ, ex institutione eiusdem in ratione Sacramenti, ac proinde subiicit quatuor conclusiones, quarum tres primæ agunt de ipso, quæ est contractus legitimus; vltima verò, quæ est Sacramentum.

Nomenclatura, seu ratio nominis.

Vt ergo has conclusiones ordine suo prosequamur, illud præmittendum, hunc contractum vocari matrimonium magis, quam patrimonium, pluribus de causis. Primò, vt mater efficiatur mulier nubens. S. Augustinus lib. 19. contra Faustum, cap. 16. Secundò, quia matris in procreandis filiis magis apparet officium, ratione laboris, educationis, lactationis in tenera ætate, & nutritionis in vtero. Nomen autem matrimonij ad bona externa spectat, in quibus magis apparet officium viri. Tertio, quod in generatione filiorum certior sit mater, quam pater, cap. Ex litteris, &c. de conuersione infidelium. Hinc Couarr. epitom. in 4. decret. part. 2. cap. 1. asserit Iuriconsultos filios, seruos, aut liberos, non ex patre, sed ex matre diiudicare. Vnde illud vulgare, Partus sequitur ventrem. & tenet glossa cap. 1. de coniug. ser. l. Et seruorum, ff. de stat. hom. Dicitur etiam hic contractus connubium à velamine, quo teguntur coniuges cum benedictionem recipiunt, quasi à nube, qua teguntur, cælum, vt Ildorus lib. 9. orig. cap. de coniugis, vel ob pudorem, vt annotauit Ambrosius lib. 1. de Abraham, cap. 9. cui fauent verba Achimelech ad Saram uxorem Abraham dantis ei velum, quo se obtegeret, Genes. 20. vel vt solis maritis se obnoxias sciant, 30. quæst. 5. Dicitur præterea coniugium à communi iugo, quod in vitæ societate, & indissolubili communionem ferre debent.

Dicitur connubium à velamine.

Hæretici dæmones nuptiarum.

Matrimonium, & nuptias plures antiqui hæretici damnabant, tanquam illicita. Saturninus apud Irenæum lib. 1. contra hæres. cap. 12. docuit nubere, & generare à Satana esse. Item Marcion, vt Tertullianus lib. 1. contra eundem. Clemens Alex. lib. 3. Stromat. Hieronym. contra Iovinianum, lib. 1. circa initium. Idem Tatianus, vt patet ex Scoti oper. Tom. I X.

Irenæo lib. 1. cap. 3. Epiphani. hæres. 46. Theodoro Adamiano apud August. hæres. 31. Hierarax apud Epiphani. hæres. 67. Apostolici, vt refert Augustinus hæres. 4. Priscillianus apud Leonem Papam epist. 93. Eustachius apud Concilium Gangrersense, & Socrat. lib. 2. Inst. c. 53. Manichæi etiam damnant nuptias, vt patet ex August. & Theodoro. Idem error refertur plurimum aliorum, vt Bogomili: ita Euthymius Pan. 2. parte. Fuit Albigenium apud Anton. part. 4. tit. 1. cap. 7. §. 5.

Contra hos omnes militat prima, secunda, & tertia conclusio Doctoris cum suis probationibus; & veritas fidei definita in Concil. Gangrensi can. 1. 9. 10. & 14. in Bracharensi I. can. 1. 1. Toleran. I. in confessione fidei, can. 50. Apostolorum. Clem. Roman. lib. 6. c. 8. & c. 28. Ignatius in epistola ad Philip. Iustin. orat. ad Antoninum pium. Irenæus lib. 1. cap. 30. Clemens Alexand. lib. 3. & 4. Stromatum. Athan. serm. contra omnes heret. & epistola ad Annum Monachum. Cyrillus Hierosolymitanus cateches. 4. Basilus de vera Virginitate. Epiphanius locis citatis. Nazianzenus orat. 11. in laudem Gorgonia sororis, & orat. 31. in illud: Cum consummasset Iesus hos sermones, &c. Origen. homil. 11. in Exod. lib. 8. in epistolam ad Romanos. Nyssen. lib. de Virginitate, cap. 8. Chyloctomus in cap. 5. ad Ephes. in secundam epistolam ad Titum, homil. 2. in Psalm. 43. Cyrillus Alexandrin. in Ioan. c. 22. Theod. locis citatis, & in epitome Decretorum diuinorum, cap. de Matrimonio. Iustinus Imper. Authent. 22. de nuptijs.

Veritas fidei.

Patres Græci.

Patres Latini.

Item Martialis Papa epistola ad Tholofanos, cap. 9. Innocentius I. epistola 22. Leo I. epist. 93. Gregor. Magn. homil. 36. in mari. Euangel. & in 4. Psalmum penitentialium. Gregorius VII. lib. 1. epist. 48. Lucius III. cap. Ad abolendam, &c. de hereticis. Alij Pontifices titulo de sponsalibus & matrimonio. Præterea Florentiò. in Decreto unionis septimum Sacramentum, &c. Tridentin. sess. 24. in doctrina de hoc Sacramento, eandem veritatem docet, & supponit in Canonibus fidei.

Neque secus Patres Latini eandem tradunt. Tertull. lib. 1. aduersus Marcionem, c. 29. de anima, ni. c. 21. & 27. contra Valentinianos, cap. 30. Cyprianus de disciplina & bono. Lactant. in epitome diuinarum Insti. c. 8. Ambros. lib. 6. in Lucam, cap. 8. in cap. 5. epistole ad Ephes. Hieronymus ad c. 19. Matth. & loco citato. Augustin. in toto lib. de nupt. & concupiscent. cæteri que Patres, & Doctores Catholici. Argumentum ex Scriptura subiicimus conclus. 3.

Prima conclusio principalis: Ad procreandam prolem debet educandam, marem & feminam vinculo indissolubili sibi mutuo copulari & obligari, eluso principio honestum est, &c. Hanc conclusionem optimè palu. probat Doctor per duas alias, quarum prima est de actu quoad substantiã; secunda verò de actu quoad circumstantias: quoniam actus ex substantia, seu obiecto malus nequit per vllas circumstantias reddi bonus; idèd primò probat hunc actum contractus non esse malum ex se, aut obiecto, ac proinde esse circumstantionabilem in genere moris, vt sit completè bonus: subiungit ergo sequentem.

Ad probationem prima conclusionis sit hæc prima conclusio præuia: hominem velle procreare prolem non esse malè.

lem in specie humana est actus velle circumstantionabilis, &c. Probat primò, quia non est de se malus, ita vt non possit circumstantionari, sicut est dare alienum, quia hoc est ex obiecto malum, & contra iustitiam; non ita contractus mutuus matrimonij; quia, utraque coniux habet potestatem sui corporis; & transferre potest per contractum in alterum; in quo contractu seruatur medium iustitiæ, tam in re ipsa, quam secundum rectam rationem: velle ergo procreare prolem interueniente hoc contractu legitimo, non est contra iustitiam, sicut est dare alienum contra iustitiam. Vel aliter intelligi potest ratio absolutè, & vniuersaliter, nempe sic velle non esse contra ullam legem, aut malum ex obiecto, sicut est malum dare alienum: nempe ex obiecto, quod est contra iustitiam.

Non esse contra iustitiam.

Non esse contra temperantiam.

8 Passio quam fugiendam.

Non esse contra Religionem contractum.

9 Secunda probatio. Inclinatio naturalis ad propagationem.

Antecedens est manifestum, quia velle procreare prolem non est contra iustitiam, vt dictum est, non est contra temperantiam: quia licet interueniat concupiscentia, seu delectatio, concomitanter se habet, & per accidens; ex inas firmitate naturæ pro hoc statu, quæ delectatio non vitiat actum, quia alioquin nec sciret bibere, comedere, videre, aut exercere aliquem actum, ad quem sequeretur talis delectatio, aut concomitanter se haberet quantum ad intentionem operantis; aut in vniuersum exercere actus secundum affectum comitodi, quod omnino est falsum, & contra rationem rectam formatam ex principijs naturalibus, & creditis.

Deinde affectus passionis in tantum est ex lege fugiendus, aut temperandus, quatenus inducit in peccatum: affectus enim ille de se est necessarius, neque potest esse subiectum legis, aut prohibitionis, nisi vt voluntarius in sua causa, aut per consensum sequentem: sed in proposito sicut velle procreare prolem, & propagare speciem, non est malum, aut vitium; ita etiam neque delectatio, quatenus in hoc sistit, potest esse vitia, sicut neque delectatio ex cibo est vitia lege temperantiæ, in quantum ordinatam intentionem conseruandi vitam propriam per alimentum necessarium contemnitur, aut sequitur. Ergo sic eam velle, aut permittere, non est contra temperantiam. Deinde, non est contra Religionem, quia hic est finis procreandi prolem, vt educetur in cultum Dei multiplicandum; medium autem ordinatum ad finem, maxime quod in re necessarium est, & vnicum, non repugnat fini, à quo sumit speciem: ergo vniuersaliter vera est ratio Doctoris, quia ille actus intantum esset malus, in quantum repugnaret alicui legi huius, aut illius virtutis in specie. Non repugnat iustitiæ, temperantiæ, aut Religioni; minus autem repugnat alijs: ergo est actus circumstantionabilis, & non prohibitus.

Secunda ratio Doctoris est ex inclinatione naturali, quam cætera viuientia habent ad propagationem suæ speciei, & quæ indita est homini, qui sicut est in specie perfectior, ita etiam magis eidem conuenit velle propagationem eius modo ordinato; quæ propagatio in statu mortalitatis nequit regulariter haberi, nisi per marem & sceminam. Si etiam esset homo in statu immortalitatis, id est, innocentie, conueniret sibi velle propagationem suæ speciei modo sibi possibili, id est, per concursum maris &

sceminæ, aliter enim non est possibilis ei propagatio. Hæc ratio est etiam manifesta, Philosophus 2. de anima, cap. 8. naturalissimum opus viuientium dicit esse generare sibi simile. Ethic. c. 12. Hominem magis esse coniugalem, quam politicum, quia vehementius inclinatur ad illam vitæ consuetudinem, quæ est inter coniuges: quam ad eam, quæ est inter ciues, & 2. Oeconomie, cap. 2. dicit matrimonium à Deo approbati.

Præterea, sicut Deus, & natura nihil superfluum agunt, ita etiam neque vitium, aut appetitum rebus communicans nisi propter operationem, & perfectionem tam propriam, quam vniuersalem, & virtus generandi indita est à Deo homini, & appetitus propagandi: ergo procreatus vltus eorum est secundum naturam hominis, & bonum vniuersi, & finem intentionem à Deo, & natura. Patet consequentia, quia perfectionis est in rebus habere virtutem agendi sibi simile, & propagandi suam speciem: virtus enim actiua est perfectio simpliciter, quæ inuenitur formaliter in causa prima, & in quantum causa inferior magis communitur in hac virtute, & excedit cæteras, tam in perfectione effectus, quam in modo agendi; excedit etiam eadem in entitate, quia perfectio virtutis, & actionis redundat in causam: actio enim sequitur esse; & à posteriori hinc Philosophi colligunt perfectionem creatoris, & creationis, vt est ens in perfectione primum, & simpliciter, colligunt, inquam, per viam motus, & dependentiæ. Hæc perfectio attribuitur inferioribus secundum perfectissimam rationem, quam includunt, nempe secundum formam: ergo vltus talis perfectionis est secundum perfectionem, & inclinationem naturæ propriæ perfectissimam, & secundum subiectionem, & ordinem causarum inferiorum ad primam: vnde colligitur etiam spectare ad bonum vniuersi.

Hoc probò, quia creatio rerum secundum speciem spectat ad bonum vniuersi: ergo & conseruatio; sed in specie humana hæc conseruatio nequit haberi via naturali nisi per propagationem, & secundum leges politas, & ordinarias creationis, & conseruationis in statu mortalitatis, in quo indiuiduum conseruari nequit, quia subest corruptioni internæ, & externæ, in viuientibus corporeis: ergo propagatio speciei per generationem est bonum vniuersi.

Confirmatur ex ratione Doctoris, quia si homo esset in statu innocentie, qui fuit immortalis, fieret generatio per propagationem; sed in eo statu minus requireretur talis propagatio: quia species perfecte conseruaretur in ipsis propagantibus, qui nullo modo deficerent: ergo à fortiori in statu mortalitatis propagatio magis spectat ad bonum naturæ, & vniuersi, in quo statu nequit haberi aliter propagatio speciei, aut eius conseruatio. Frustrantes (inquit Irenæus lib. 1. cap. 3. loquens de Saturnino, & Marcione) antiquam plasmatationem Dei, & obliquo accusantes eum, qui masculinum & feminam ad plasmatationem hominum fecit, &c.

Confirmatur secundò, quia cætera animantia subiecta sunt homini, Genes. 1. & ad vltimum eius fuerunt creata, & non propter seipsa; sed in alijs animantibus viget propagatio: ergo etiam debet vigere in homine. probatur consequentia, quia medium volitum propter finem tantum,

Philosoph.

10

Differentia sexus. Appetitus est ad finem operis.

Virtus est imperfectio simpliciter.

Comptis secundum formam.

Spectat ad bonum vniuersi.

11

Creatio, & conseruatio rerum ad bonum vniuersi ordinantur.

Prima confirmatio. Propagatio est in statu innocentie.

Irenæus.

Secunda confirmatio. Ex propagatione corrumpitur quæ ad vltimum condita sunt hominibus.

tantum, tamdiu est in vsu, quamdiu conducit ad finem: ergo generatio animalium idem conseruatur quantum ad vltimum humanum est necessaria: sed nisi propagatio fieret humana in hoc statu, talis vltus deficeret: ergo quamdiu propagatio est in animantibus, tamdiu intenditur etiam à Deo propagatio in homine.

Tertia ratio Doctoris est ex præcepto diuino. Crescite & multiplicamini, Genes. 1. & 9. quia hoc præceptum in priori loco datur pro statu etiam innocentie, & immortalitatis. In secundo vero loco pro statu mortalitatis & peccati. Deus autem nihil inordinate præcepit, aut imponit necessitatem peccandi; ergo velle propagationem secundum præceptum Dei non est vitium ex se. Tertullianus lib. 1. aduersus Marcionem cap. 29. Tunc denique coniugium exercere defendentes, cum inimicè accusatur spurcicia nomine in destructionem creationis: qui proinde coniugium pro honestate benedixit, incrementum generis humani, quemadmodum & vniuersum conditionis in integros & bonos vsus. Non ideo enim & cibi damnabuntur, quia operosius exquisiti in gulam committunt: vt nec vestitus ideo accusabuntur, quia pretiosius comparati in ambitionem iumentis: sic nec matrimonij res ideo despuentur, quia intemperantiis diffusa in luxuriam inardescunt. Mulierum differt inter causas, & culpam, inter statum, & excessum. Ita huiusmodi non institutio, sed exorbitatio reprobanda est, secundum censuram institutionis ipsius, qui ait, Crescite, & multiplicamini, &c. hæc verba soluunt obiectiones hæreticorum, & calumnias, & confirmant superius dicta. Vide Augustinum de Gen. ad litteram lib. 9. cap. 7.

12 Tertia probatio ex præcepto.

Tertull.

Quarta probatio ex fine prædestinationis.

13

Ad completam bonitatem requiruntur circumstantiæ.

Quarta ratio Doctoris est ex fine prædestinationis, quæ electio ad gloriam effectum sortitur, per propagationem electorum. Hæc etiam Theologica optima est: quia gratia supponit naturam, quæ de lege ordinaria, nequit esse, nisi per propagationem.

Et sic patet quod iste actus, &c. In hoc textu tangit doctrinam moralem, & differentiam inter actum charitatis in genere morali, & cæterarum virtutum actus. Primò dicit velle procreare sibi simile non esse de se malum: quam propositionem hæcenus probauit, nec esse de se sufficienter bonum bonitate morali. Supponit generare prolem, aut velle generare prolem ad propagationem speciei esse perfectionis, vt superius dixit, & esse etiam bonum morale quando fit ex obedientia præcepti, Crescite & multiplicamini, &c. tamen dicit non esse sufficienter bonum bonitate morali, donec accedant circumstantiæ, de quibus infra tractat; quia licet ex obiecto, si fiat ex motiuo honesto obedientiæ, aut iustitiæ (vt insinuat Apostolus 1. ad Corinth. 7. Vxor vir debitum reddat, & vxor viro, &c.) actus ille sit bonus; tamen non ita est ex obiecto bonus, quin si fiat ex alio motiuo non honesto, possit reddi malus, aut saltem non honestus, sicut & actus aliarum virtutum: quia ad rationem honesti requiritur in actu, vt fiat ex regula recta, & ex ipso motiuo honesti, iuxta Philosophum 2. Eth. cap. 4. & Eth. cap. 12. multi enim iustum faciunt, sed non iuste, quando scilicet non ex motiuo iustitiæ, & propter ipsum operantur. Requiritur ergo vt actus sit bonus, vt circa obiectum, vt subest regula, & secundum dictamen regulæ rectæ veretur, quia electio recta dicitur, quæ est contentum,

formis rationi rectæ: electio ergo potest esse præter rationem rectam, vt si sit de obiecto sub ratione aliqua indifferenti, & non vetita, vt patet ex Philosopho citato. Potest etiam esse de obiecto cum repugnantia ad rectam rationem; & sic erit malus, quamuis alioquin circa obiectum ipsum, quæ participat rationem honesti, postet esse actus bonus.

Item, licet actus ex obiecto esset bonus, potest vitari per circumstantiam malam: quia non solum ab obiecto actus recipit qualitatem, sed etiam à circumstantiis, in quibus voluntas deficere potest ex sua libertate; quo defectu actus est simpliciter malus, quia bonum ex integra causa, malum autem ex quoocunque defectu secundum illud, quod ex Dionysio sumitur: neque bonitas obiecti indifferentis, seu creati ita necessitat voluntatem, vt circa finem & circumstantias inordinate non possit velle, quorum bonitas neque formaliter, neque virtualiter includitur in bonitate obiecti ex genere proprio. Hinc voluntas vt intendit finem, potest ex sua libertate applicare media inordinata ad finem, vt furari ad dandam elemosynam. Potest etiam, vt operatur circa media, intendere malum finem, vel addere alias circumstantias vitantes, vt abstinere à cibis necessarijs ad conseruationem vitæ, vel abstinere ob vanam gloriam, quod genus virtutis statuit August. varijs in locis fuisse in Philosophis quantum ad apparentiam, ob finem vanæ gloriæ, vt lib. 3. contra Iulianum, cap. 4.

Ex his patet probatio subiuncta Doctoris: quia nullus, inquit, actus est sufficienter bonus moraliter ex ratione agentis, vel obiecti, nisi amare Deum, &c. actum esse sufficienter bonum intelligit, quando est completus ex obiecto, & alijs concurrentibus in bonitate, ita vt amplius nequeat vitari. Vnde sicut in ratione boni non ordinatur ad aliud, quam ad suas causas, ex quibus participat bonitatem, si ex causa integra sit bonus, est completè bonus, & amplius nequit vitari ab eo, quod non est causa eius. Hinc infert quod nullus actus est sufficienter bonus moraliter ex ratione agentis, & obiecti, nisi amare Deum, vt inde deducatur velle procreare sibi similem in natura non esse actum completè bonum, ex sola conuenientia agentis, & obiecti, nisi addatur finis, & cæteræ causæ, ex quibus participat bonitatem completam, quæ amplius nequeat vitari, vel quæ posita ipse actus nequit fieri malus: quia nempe iam completus est in suo esse naturali, & morali ex integra causa, & in nullo deficiente: quia ergo generare prolem est actus circa obiectum indifferens, id est, creatum, quod ordinari potest in finem; ideo, vt dicit, non habet completam bonitatem ex obiecto, sed potest bene, vel male ordinari, & sic est circumstantionabilis bene, vel male: ad probandam ergo completam bonitatem huius actus, non sufficit probare non esse malum ex obiecto, vel esse bonum, ad hoc vt liceat, nisi vterius probetur esse bonum etiam ex alijs concurrentibus, quæ dignificant, qualis est finis.

Per oppositum huius dicit amorem Dei, nempe

14 Actus ex circumstantia vitatus.

15

Completè bonus nequit vitari.

Propagatio requirit circumstantias vt sit bona completè.

16 nempe

Actus charitatis est bonus completus ex obiecto solo.

Nequit vitari.

17 Notabile. Differentia virtutum aliarum ut fides, et spei a charitate.

Modus tendendi charitatis in Deum.

18 Ratio ob quam charitas nequit vitari.

Repugnat charitas actuali peccato actuali.

nempe amicitiae esse simpliciter bonum, quia est actus charitatis, quia est circa obiectum tale in particulari, qui est finis ultimus, & non ordinabilis ad alium, estque circa obiectum, ut est bonum summum, & secundum affectum amicitiae, ut est proprium amati: hinc nequit charitas vitari, quod proprium & peculiariter ipsi est: ut patet ex Apostolo 1. ad Corinth. 13. Charitas non inflatur, non agit perperam, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, &c. In quibus verbis excludit omnem malitiam a charitate, & tribuit ei opera reliquarum virtutum, sicut ipsa est plenitudo legis, ad quam lex, & Prophetarum ordinantur.

Ad explicationem autem huius difficultatis, & textus, advertendum est, licet conveniant virtutes Theologicae in hoc, quod Deus in se sit obiectum illarum: tamen fides, & spes connotant aliquas condiciones requisitas ex parte obiecti, & modi tendendi in obiectum, ut fides revelationem & propositionem ipsius revelationis per regulam congruam, qui enim cito credit, lenis est corde. Non sufficit ergo revelationem credibilis in re ipsa contingere, nisi accedat propositio debita revelationis, ut actus fidei sit circumstantionatus: spes similiter supponit fidem, & ultra hoc arduitatem, & possibilitatem acquirendi finis per media ordinata ad finem: ideo potest vitari per praesumptionem, si sine mediis velit finem, & iis contemptis, quia non recte fundatur. Haec ergo virtutes quamvis tendunt in finem supernaturalem, & Deum in se, quia modus tendendi limitatur ex conditione praescripta, & determinatione ex parte obiecti, ea neglecta, aut deficiente, actus ipsarum vitari potest.

Charitas vero absolute, & sine vlla limitatione, aut conditione determinante, tendit in obiectum, quatenus est summum bonum ipsius amati, & secundum affectum amicitiae, non commodi; ideoque nequit vitari; quia & obiectum nullam dicit limitationem, quin amari debeat summe, & propter se; neque charitas, cum sit affectus amicitiae, dicit ex parte tendentiae aliquam conditionem limitantem, cum feratur in obiectum absolute, qua est summum amabile; & ideo ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus, &c. sine vlla limitatione, aut reservatione, ut sonat praecipuum diuinae charitatis.

Haec doctrina peruia est ex Doctore in 3. dist. 23. 27. 31. ex hoc ergo habet charitas, ut nequeat vitari, quia est affectus amicitiae tendens in summum bonum absolute, & qua est bonum necessarium, & ipsius amati bonum: ac proinde non limitatur ad vllam circumstantiam obiecti, ut priores virtutes, ex qua deficeret actus, vel deficere posset.

Ex hoc etiam habet actualis charitas Dei ut nullo modo consistere possit cum actuali peccato simul; quia amor Dei absolutus secundum affectum amicitiae, nequit compati cum offensa actuali eius, aut auersione ab ipso amato: quia id repugnat quantum ad peccatum commissionis, & idem de peccato omissionis, quia amor amicitiae perfectae conformat amantem amato, eiusque rectae, & ordinatae voluntati, nequit ergo esse repugnans

in eo quod est contra manifestam eius voluntatem. Et haec repugnantia est physica, & contradictionis ex modo tendendi in obiectum absolute, & propter se, eo modo quo scientia & fides non se compatiuntur in eodem intellectu simul de eodem, aut fides, & opinio cum formidine, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, &c. Ioannis epistola 1. cap. 3. quod plerique intelligunt de natiuitate per charitatem: sicut ergo charitas fertur in Deum absolute, & propter se secundum affectum amicitiae ex suo motiuo determinatur ad haec duo, nempe ut non referat, aut ordinet suum obiectum ad aliud, tanquam ad finem; quia obiectum non est sic ordinabile, cum sit finis ultimus, & sic excludit illam peruersitatem, quae consistit in vlu fruendorum; quam Augustinus summam vocat. Dixi non ordinare obiectum ad aliud tanquam ad finem perficientem, quia ordinat aliquando tanquam ad medium ordinatum ad se ut ad finem, & perfectibile per ipsum, qui non est proprie vlu, quia non sinit in illo voluntas ordinantis; sed reducit ipsum in finem; vlu enim proprie mediorum est, quae diliguntur tantum propter finem, ut bene Doctore in 3. dist. 26. §. Ad questionem 5.

Respondeo, &c. hoc modo charitas imperat actus aliarum virtutum, & e contra haec actum charitatis: in utroque ordine manet idem finis ultimus, nempe charitatis, quae ordinat virtutes media ad hunc finem; virtutes imperant charitatem, ut per eam attingant eundem finem.

Habet etiam charitas ex motiuo suo, ut sicut est absoluta prosecutio summi boni per affectum amicitiae, ut comprehendat in se virtute fugam absolutam omnis peccati, qua est offensa Dei in genere, & non tantum sub ratione vlla particulari. Ex quibus patet actum eius non posse vitari: quae difficultas fufius tractatur in materia de virtutibus in genere, & in specie de ipsa charitate.

Hic ergo, ut concludam, scopus Doctoris est, solum actum charitatis ex obiecto suo participare completam bonitatem, ita ut repugnet ei vitari, reliquarum virtutum actus non participare ab obiecto suo sufficientem, aut completam bonitatem hoc modo, quin vitari possit per finem, ut actus virtutum moralium, vel per circumstantiam, ut actus aliarum Theologiarum: quamuis ex scopo literae, & discursus agit primario de actu virtutum moralium, & de obiecto suo non habet, quin ordinari posset ad malum finem, vel in ordinatione eius ad finem etiam bonum deficere in aliqua circumstantia, & modo ordinandi in debito.

Praterea probatur virtutemque simul, &c. Definit quis sit ille actus, qui ex obiecto suo est per se bonus, & ex obiecto suo per se bonus, & distinguitur ab actu indifferenti ad bonum, & malum. Loquitur autem praesens de illo actu, qui necessario habet bonitatem completam, & malitiam ex obiecto suo, ita ut repugnet amplius in his compleri. Dicit ergo actum charitatis solum esse ex obiecto suo per se bonum, ita ut amplius nequeat vitari, ac proinde esse necessarium bonum; actum autem odij Dei tantum esse necessarium malum ex suo obiecto, reliquos actus esse indifferentes ex obiecto suo ad bonum,

Repugnantia haec est physica.

Quomodo charitas ordinatur ad aliud.

19

Scopus Doctoris.

20

Explicatio textus.

num, & malum, siue ex obiecto, siue ex circumstantiis, & maxime a fine, nullus alius, inquit, est perfectus bonus moraliter ex genere tantum, siue ex solo obiecto, nisi amare Deum; nec malus ex genere, siue ex solo obiecto, nisi odire Deum, & neutrum alium oportet specificare, nec est circumstantionabilis; &c. loquitur de amore amicitiae, & de odio, ut opponitur charitati, & est actus inimicitiae. Dicit ergo actum charitatis, qui est amor amicitiae Dei in se, & propter se esse bonum per se ex obiecto, & non circumstantionabilem circumstantia finis, quae addat speciem actui, quia ex obiecto suo habet, cum sit ultimus finis, ut non sit ordinabilis ad alium finem extra obiectum suum talis actus. Eodem modo actus odij inimicitiae, ut opponitur charitati, & est actus inimicitiae, ut opponitur charitati, hoc est, ultimi finis, & sic neque ordinabilis est ad alium finem; quia respicit finem ultimum absolute per modum fugae, sicut charitas eundem absolute respicit, & propter se, non propter aliud; actus autem aliarum virtutum moralium respicit obiectum ordinabile ad aliud, & idem de vitiis oppositis: ideo possunt specificari, & circumstantionari per finem, cuius gratia aliquid sit, diuersum & extrinsecum a suo obiecto.

Dices, actus quilibet vitiosus ex obiecto habet, esse complete malus: ergo disparitas inter odium & alios actus malos non recte assignatur.

Respondetur actus aliorum peccatorum habere quidem malitiam ex genere determinatam: sed non ex motiuo suo: quia actus peccaminosus non est de malitia, ut obiecti motiuo, quia peccatum non est obiectum profectionis; sed aliquid bonum concupiscibile, & delectabile, quod respicit conditionem obiecti materialis, & substrati; hoc autem concupiscibile supponit affectum inordinatum sui ipsius, seu operantis, quo se ipsum amat inordinatam tanquam finem, & ideo non est amor absolutus obiecti propter obiectum, aut in eo sinit; sed amor obiecti propter ipsum operantem. Deinde actus peccaminosus est etiam ordinabilis ad finem extrinsecum, ut est circa obiecta creata.

Amor ergo amicitiae Dei, sicut & odium inimicitiae contrarium sunt ex motiuo suo ipsius finis ultimi, qua finis ultimus est, & non ordinabilis ad alium, siue sit operans, siue alius finis, diuersus ab operante, ideoque sinit in suo motiuo, & propter ipsum, ex quo habent, ut non possint circumstantionari ab alio siue extrinseco, neque consequenter ab aliis circumstantiis, quae ex genere suo supponunt finem in actibus humanis; haec differentia amoris amicitiae satis declarata est in superioribus. De odio vero contratio, seu inimicitiae eadem regula seruatur propter oppositionem contrariam circa idem obiectum formale. Vnde non agit Doctor hic de odio Dei per accidens, quatenus infert incommodum, v.g. ut vindicet peccata damnatorum: quia illud odium non est oppositum charitati contrarie, sicut odium inimicitiae; sed est odium procedens ex affectu commodi, & amore inordinato sui ipsius, & specificatur ab incommodo paenae; per accidens autem tendit in Deum, ut vindex est, & non aliter, & ex formali motiuo paenae illatae; respicit autem Deum indirecte qua causa est paenae.

Probat fidem requiri ad bonitatem huius actus, ex 1. Eth. cap. 12. quia perfecta operatio humana est finis hominis; ad finem debent cetera ordinari, finis enim se habet in agibilibus, sicut principium in speculabilibus. 2. Phys. & voluntas ex appetitu finis mouetur primo ad agendum; ergo & voluntas ordinata procreandi mouetur a fine, ut actus sit ordinatus. Hunc finem statuit esse religiosam educationem ad ampliandum cultum diuinum.

Probat autem Doctor primo. Ex praecipuo charitatis necessario prolem esse educandam religiosam: & confirmat ex Augustino, quamuis verba haec praesens non mihi occurrant, aequiualeter tamen illa habet in locis citatis saepius replicata, & in libro de bono coniugali, adeo ut hunc finem ad castitatem thori requiratur; per quem coniugium veniale reddat commixtionem.

h Sequitur secunda circumstantia, &c. Ut sit determinatarum personarum; quia concubitus vagus est contra bonum prolis, quod est

Advertendum tamen est, iuxta sententiam Doctoris non esse possibile odium Dei contrarium spei, aut charitati: id est, ex motiuo finis ultimi, ut docet in 2. dist. 43. & idem supponit in 4. dist. 49. q. 9. & 10. vbi asserit beatitudinem non posse esse obiectum volitionis formale, aut miseriam volitionis, quae est sententia D. Thomae 2. 2. quaest. 34. art. 1. asserentis si consideretur Deus praesens secundum se, & ea, quae in ipso sunt, non esse possibile odium eius sub illa ratione: & patet ex August. in Ench. cap. 104. vbi ait nos non posse velle miseriam, aut nolle beatitudinem; ergo minus possumus nolle Deum secundum se, ut est obiectum illarum virtutum, in quo est summa ratio boni, & nihil mali. Voluntas enim nequit prosequi de ferri in malum, quia absolute bonum est.

Hac est ergo prima conclusio, &c. nempe minus principalis, qua probatur velle procreare prolem, non esse actum malum ex obiecto, neque sufficienter bonum, sed circumstantionabilem; cuius completa bonitas accipitur a fine, & aliis circumstantiis.

Secunda conclusio sit haec, &c. Scilicet minus principalis. Prima circumstantia requisita ad bonitatem illius actus est circumstantia finis. Hic finis est educatio recta prolis ad ampliandum cultum diuinum.

Probat fidem requiri ad bonitatem huius actus, ex 1. Eth. cap. 12. quia perfecta operatio humana est finis hominis; ad finem debent cetera ordinari, finis enim se habet in agibilibus, sicut principium in speculabilibus. 2. Phys. & voluntas ex appetitu finis mouetur primo ad agendum; ergo & voluntas ordinata procreandi mouetur a fine, ut actus sit ordinatus. Hunc finem statuit esse religiosam educationem ad ampliandum cultum diuinum.

Tripartitum bonum coniugij statuit Augustinus de Gen. ad literam, lib. 9. cap. 7. Fidem, prolem, Sacramentum. In fide, inquit, attenditur, ne propter vinculum coniugale cum altero, vel altera concubatur. In prole, ut amanter suscipiatur, beneque nutriatur, religiosè educetur; in Sacramento autem, ut coniugium non separetur, &c. Vinculum & fides sunt effectus coniugij. Susceptio, & educatio prolis est eius finis primarius; vnde idem Augustinus lib. 1. de nuptiis & concupiscent. cap. 15. Manet, inquit, vinculum nuptiarum, etiam si proles, cuius causa iniunxerit, manifesta sterilitate non subsequatur, &c. & cap. 24. Haec omnia bona sunt, propter quae nuptiae bonae sunt, Proles, fides, Sacramentum, &c. Est sententia communis & Patrum, & Scholasticorum, hunc esse finem primarium matrimonij: quod probat Augustin. lib. 9. de Gen. ad literam, mulierem in adiutorium factum primo parenti ad procreationem.

Probat autem Doctor primo. Ex praecipuo charitatis necessario prolem esse educandam religiosam: & confirmat ex Augustino, quamuis verba haec praesens non mihi occurrant, aequiualeter tamen illa habet in locis citatis saepius replicata, & in libro de bono coniugali, adeo ut hunc finem ad castitatem thori requiratur; per quem coniugium veniale reddat commixtionem.

h Sequitur secunda circumstantia, &c. Ut sit determinatarum personarum; quia concubitus vagus est contra bonum prolis, quod est

22 Non dari odium Dei contrarium spei, aut charitati.

23 Prima conclusio minus principalis. Pro creatio bona ex obiecto indifferens ex fine.

24 Secunda conclusio.

Finis debitus procreationis.

25 August. Triplex bonum matrimonij.

Propagatio, & educatio prolis finis primarius.

Finis patet ex praecipuo charitatis.

26 Matrimonij vnus cu vnus debet esse.

finis matrimonij contra bonum familiæ, contra bonum ciuitatis, vt optimè probat in litera. Deinde idem probat ex Scriptura, *Erunt duo in carne una*, Genes. 2. Matth. 19. 1. ad Corinth. 7. *Vnusquisque suam uxorem habeat.*

Debet esse in- solubile. Sequitur alia circumstantia, requiri, vt interueniat vinculum indissolubile inter coniu-

ges: quod deducit ex prioribus rationibus. Doctrina est communis, & clara. Tandem quaerit vtrum hæ duæ conditiones sint de lege naturæ, & respondet non esse de lege naturæ sicut principium practicum: sed sicut conclusio conlona euidenter legi naturali. De hoc amplius dicemus conclus. 3.

Vt consensu est de lege natu- ra.

SCHOLIVM.

Secunda conclusio, honestum est marem & fæminam tradere sibi mutuo dominium suorum corporum perpetuo ad generandam prolem, debite educandam. Hanc explicat, & probat alijs duabus conclusionibus.

8 AD probationem secundæ conclusionis principalis sit hæc prima conclusio: Obligationem illam indissolubilem expedit ex actu volûtatis personarum obligatarum innasci. Hoc probatur, quia vel sic nascetur, vel ex impositione legislatoris sine actu voluntatis eorum; sed primum est vtilius, & magis consonum rationi naturali: quia ex quo obligatio debet esse indissolubilis, expedit quoddam modus, quo fit, sit conueniens indissolubilitati eius; sed si cogerentur à legislatore sibi inuicem coniungi, minùs placerent sibi mutuo, & ita esset maior occasio dissensionis futuræ: quia sicut dicitur 20. quæst. 3. *Præsumptum quod quis non eligit, profectò non diligit: quod autem non diligit, facile contemnit.*

Contractus quid.

Ad matrimonium requiritur signum extrinsecum consensus.

Contractus matrimonij est mutua permutatio.

Secunda conclusio est hæc; marem & fæminam transferre in se inuicem potestatem corporum suorum pro vsu perpetuo ad istum finem, honestum est, & hoc contractu mutux donationis. Hoc patet ex præcedenti, visa ratione contractus mutux donationis; dicitur enim contractus, quasi simul tractus duarum voluntatum: & per consequens necessariò requirit actus voluntatum concordés in translatione mutua corporum, sicut in permutationibus, & venditionibus communiter accidit. Nec hoc sufficit, sed oportet istos actus per aliqua certa signa mutuo exprimi: alioquin neutri constaret de actu voluntatis alterius: & neuter vult transferre, nisi pro quanto concipit alium velle in ipsum transferre.

Si ergo ex præcedenti conclusione expedit illos obligari per proprias voluntates, & non sine signis expressis: ergo expedit ibi esse contractum, ex quo nascitur illa obligatio; sed contractus ille non potest esse, nisi mutux donationis, vel permutationis (quod idem est) potestatis corporum pro vsu perpetuo ad istum finem: nam potestatem sui corporis, quæ sua est, nullus transfert in alium, nisi per actum voluntatis suæ; quia per illum fit dominus, & desinit esse dominus, & sic facit alium dominum; & per consequens illud, quod alius acquirit in corpore alterius, transfertur in ipsum per actum voluntatis liberè transferentis: & hoc cum signo extrinseco euidenti, in quo habetur ratio contractus prædicti. Forma istius contractus est: *Do, si des, vel, do, vt des.*

COMMENTARIVS.

27 Secunda conclusio principalis.

Debet interuenire mutui consensus, & traditio.

AD probationem secundæ conclusionis, &c. Subiicit duas conclusiones ad probationem primæ conclusionis; quæ talis est: *Mare & fæminam potestatem suorum corporum sibi mutuo tradere, pro vsu perpetuo ad procreandam prolem debite educandam, honestum est, &c.* In hac conclusione duo exprimentur, nempe mutua traditio, & contractus perpetuus. Debere esse mutuum traditionem per voluntarium, & mutuum consensum probat: quia alioquin si esset à solo legislatore, esset onerosum, & repugnaret Societati pacificæ, quæ requiritur inter coniugatos, per illud: *Adhærebit uxori*

sua, &c. quæ Societatem merito Augustinus libro de bono coniugali, cap. 6. appellat primam generis humani: præiudicaret etiam contrarium procreationi, & educationi prolis, quæ inter discordias coniugum negligitur.

Secundum probat ex ratione generica contractus; quia nequit perfici nisi per mutuum consensum, & translationem, sine qua nequit dominium corporum trāsferri in se mutuo; ex quibus deducit §. *Sequitur*, conclusionem principalem: nam sicut quisque potestatem sui corporis habet, ita etiam in alterum transferri, aut ab eo acquiri nequit sine traditione, & voluntate domini.

SCHOLIVM.

Tertia conclusio, congruum fuit prædictam mutuum traditionem corporum à Deo approbati. Ratione innuit, quod matrimonium non videtur esse de iure natura stricte obligantè, sed quod est valde consonum naturæ. Quod habet expressè num. 18. quod etiam sentit Soto hic, quæst. 1. & 1. de iust. quæst. 4. art. 4. & sic expedit confirmari iure positiuo diuino. Innuit etiam indissolubilitatem matrimonij compleri iure positiuo, quo secluso, tantum esset dissoluta iuri naturali solutio, quod tenet D. Thom. 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. quæstiuo. 2. D. Bonau. artic. 3. quæst. 2. Durand. quæst. 2. Richard. artic. 2. quæst. 2. Nauar. 3. consil. de conuers. infid. conf. 1. num. 14. Henriquez lib. 11. cap. 2. num. 3. Caietan. tom. 1. Opusc. tract. 28. de matrim. quæst. vnica.

Tertia conclusio principalis probatur sic; nulli obligarent se communi obligatione, saltem difficili, nisi ad hoc esset aliquid astringens, vel sicut lex naturæ, vel sicut lex positiuæ diuinæ, vel humanæ. Lex enim naturæ, etsi obliget ad indissolubilitatem vinculi prædicti præmissio tali contractu; tamen non lex naturæ euidentissima, sed secundo modo dicta: illud autem, quod non erit de lege naturæ, nisi secundo modo, non est omnibus manifestum: ergo expedit necessitatem illius præcepti à lege positiuæ diuinæ determinari.

Est etiam, quod ad hoc obligaret præceptum legis naturæ primo modo dictæ, puta principium practicum manifestum, vel conclusio, adhuc expedit ponere ad hoc præceptum diuinum; quia minùs obediunt homines soli legi naturæ, quàm Deo præcipienti: quia minùs timent, & reuerentur conscientias proprias, quàm auctoritatem diuinam. Nec expedit determinationem istam primo modo fieri à lege positiuæ humanæ, quia leges positiuæ humanæ variæ sunt apud diuersos: ista autem indissolubilitas debet esse vniformis apud omnes.

Hoc factum est, vt patet Genes. 2. & Matth. 19. vbi Christus allegat Deum dixisse, quod Adam protulit Genes. 2. quia dixit per os Adæ, vt præconis, & idè dixit Deum coniunxisse, supple marem & fæminam, coniunctione matrimoniali: quia præcepto, quod protulit per os Adæ, dicens, *Adhærebit*, &c.

Sed intelligendum est, quod aliud est præcipere contractum illum, & aliud præcipere adhærentem perpetuum præmissio primo contractu. Primum benè expedit præcipi pro tempore illo, pro quo esset necessitas propagationis, & maxime si homines essent difficiles ad hoc sine præcepto: sed pro alio tempore, pro quo non est necessitas, non oportet præcipi: & hinc est, quod Deus post lapsum bis dedit præceptum de contrahendo, Genes. 1. & iterum deletis omnibus post diluuium, præter octo animas. Sed præceptum secundum expedit dari pro semper, quia illam indissolubilitatem ostensum est esse consonam legi naturali, in prima conclusione: & minùs seruaretur, nisi super hoc esset præceptum diuinum, sicut dictum est in secundo articulo.

Ad hanc conclusionem tertiam ponitur ratio talis: nullus potest rem alterius domini alteri obligare, nisi de consensu, vel approbatione illius, cuius est; sed corpus cuiuscumque est Dei, iure creationis: ergo nullus potest transferre illud in dominium alterius, nisi in quantum Deus approbat: ergo si translatio est honesta ad istum finem, vt patet ex prima & secunda conclusione principali: sequitur quod congruum est Deum istam translationem corporum approbare.

Sed diceretur hic, quod licet homo ex creatione tenetur Deo in omnibus, quæ potest, Deus tamen non tantum exigit ab homine, sed dimittit eum libertati suæ: solummodò exigit, vt seruet præcepta Decalogi. Vnde potest quis se vendere in seruum, licet de hoc non inueniatur specialis approbatio diuina in Scriptura, in qua venditione ita transfert potestatem sui corporis in alium, sicut in contractione matrimonij. Consimiliter patet de translatione dominij omnium suarum rerum: & tota ratio est, quia in quibus Deus non obligat sibi hominem, vel sua, relinquit ea voluntati hominis.

9 Conclus. 3. probatur.

Indissolubilitatem non esse de lege natura stricte, sed esse valde consonam ei.

Præcepto naturali expedit apponi positiuum.

10

Indissolubilitas obligat pro semper, præceptum contrahendi non. Genes. 8. & 9.

Rich. 27. dist. artic. 1. q. 2.

Potest quis se vendere in seruum, exēplo Paulini. & Exodus. 21. & Deut. 15.

28
Tertia conclusio.
Institutio
matrimonij à
Deo.

Tertia conclusio principalis, &c. Est autem tertia conclusio, Hanc dationem mutuan à Deo instituit, & approbati congruum est, &c. Optimè probat hanc conclusionem ab onere, & difficultate contractus, quem lex naturalis non inducit, vt principium notum, neque vt necessariò deductum, sed vt consonum legi naturali: hoc autem non est notum omnibus, quia in his, quæ consona sunt legi naturali, plures consuetudines contrariæ inducuntur sunt apud Gentes: oportet ergo regulam superiorem magis manifestam proponi, quæ est lex diuina inducens hanc obligationem: quia lex humana, quæ apud diuersos diuersa est, & mutabilis, non sufficit, vt hic contractus vniuersimodè & indissolubiliter teneret in toto genere humano. Quod si diceretur etiam contractum, & vinculum eius esse de lege naturæ strictè sumpta, adhuc expediebat à Deo institui, & præcipi vt magis teneret formidine pœnæ: magis enim obediunt homines Deo præcipienti, quam legi naturali; quatenus scilicet eam distinguunt à lege Dei, vel non apprehendunt esse ex Deo.

29
Author institutio-
nis, &
quado facta.
Prima sententia.

Hoc factum est vt patet Gen. 2. Mat. 19. &c. Aliqui dicunt matrimonium esse institutum ab Adamo. Augustinus de ciuitate Dei, lib. 14. cap. 2. Magister in hac dist. Alensis 4. part. q. 2. memb. 2. & plures alij Theologi, & Canonistæ, quos citat Sanchez lib. 2. de matrim. disput. 4. & hæc institutio colligitur ex illis verbis Adami: *Erunt duo in vna carne, &c.* Alij docent fuisse institutum à Deo per illa verba: *Crescite & multiplicamini, &c.* quam supponit D. Thomas, & alij in hac distinctione, & sequitur ipse Sanchez. communis autem est sententia à Deo fuisse institutum. Præmissæ sententiæ vix habent controuersiam, quia institutio matrimonij ad vtraque verba referri potest, vt bene Doctor in frâs, conclus. 5.

Secunda sententia.

Resolutio.

Prima institutio.
Adam praeconium.

§. Per hoc patet ad questionem istam. Prima tamen institutio referenda est ad illa verba Adami, non quòd ille fuerit institutor, sed præco diuinæ institutionis, vt dicit hic Doctor, & probatur manifestè ex illo *Matthæi 19.* vbi Christus refert verba Adami tanquam à Deo dicta, scilicet per Adamum. *Non legistis: quia qui fecit hominem ab initio, masculinum & feminam, fecit eos? & dixit, Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro, quod ergo Deus coniunxit, homo non separet, &c.* In creatione ergo mulieris ex costa viri non fuit institutum matrimonium, quod consistit in contractu, ac proinde requirit vtriusque consensum, significabatur tamen Augustinus de bono coniugali, cap. 1.

30
August.

Prima itaque naturalis humana societatis copula vir & uxor est: quos nec ipsos singulos condidit Deus, & tanquam alienigenas inuixit, sed alteram ex altero creauit; signans etiam vim coniunctionis in latere; unde illa detruilla formata est: lateribus enim sibi iunguntur, qui pariter ambulant, & pariter quo ambulant inuentur, &c. tunc ergo primum institutum est matrimonium, quando Adam consensit in uxorem à Deo sibi adductam; qui consensus per illa verba eius designatur, atque institutio ipsa diuina, vt Christus dicit: *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Vnde illa verba

Adami, & Dei ordinationem sonant, & ipsius consensum. In reliquis etiam locis, in quibus præcipitur coniunctio, approbatur contractus, & institutio confirmatur; ex quibus satis colligi potest, licet ipsa per priora verba naturalis data sit, quia approbatio, & confirmatio diuina, & præceptum vim habent institutionis, quam supponunt, & includunt.

Valquez de hoc Sacramento, disput. 1. cap. 2. docet matrimonium solo iure naturæ, non humana, aut diuina voluntate fuisse institutum in esse contractus: in esse tamen Sacramenti à Deo fuisse institutum, nõ intelligit ius præceptiuum, sed facultatem; verum quamuis facultas sit à natura, vt condita est, & supposito sine, quo in vtroque sexu factus est homo, vt rectè signauit Doctor in fine huius textus respondendo ad rationem quorundam, ad procreandam prolem. Et Augustinus locis citatis potissimum de *Genesi ad literam, lib. 9. in primis capitibus*; explicans mulierem non aliter datam in adiutorium homini, nisi ad hoc.

Communis sententiæ refert contractum in diuinam institutionem tanquam in causam, sicut & Patres, & Scriptura, quam non rectè explicare videtur præfatus author, dicendo intelligendam esse, vel de actuali contractu, vel de ipsius naturæ creatione, cui hæc facultas inest. Quia Scripturam intelligunt Patres, vt indicat contractum ex diuina institutione esse, quod verba Christi clarè important. Vnde Bonifacius VIII. in 6. de voto, & voti redemptione, &c. *Matrimonij verò vinculum ab ipso Etclisa capite, rerum omnium conditore ipsum in Paradiso, & in statu innocentie instituit, unionem & indissolubilitatem accepit, &c.*

Probatur sententiæ communis: quidquid sine diuina voluntate, & institutione extrinseca, & positiua à dono creationis diuersa conueniebat primo homini, potuit illud cognoscere perfectè sine vlla reuelatione; sed Adam non dixit illa verba tanquam ex scientia naturali, sed Prophetica, vt significat Christus *Matthæi 19.* illa verba referens in ipsum Deum tanquam ea dicentem. Quod docet etiam Tertullianus lib. de anima, cap. 21. & cæteris omnibus Trident. sess. 24. in doctrina de hoc Sacramento. *Matrimonium, inquit, perpetuum, indissolubileque nexum primus humani generis parens diuini Spiritus instinctu pronunciauit: Hoc os ex ossibus meis, &c.* Ergo matrimonij institutio non est Iuris naturæ solius in eo rigore: sed diuinæ institutionis. Minor est communis; & patet *Ecclesiast. 17.* vbi loquens de primis parentibus: *Et disciplina, inquit, intellectus repleuit illos, creauit illis scientiam spiritus, sensu repleuit cor illorum, &c.* & *Genes. 2.* patet, quia nominibus propriis vocauit cætera animalia. Eusebius lib. 1. de preparat. Evangelica, cap. 4. Chrylostomus homil. 14. in *Gen.* Hugo de Sancto Victore lib. de sac. part. 6. cap. 12. & 13. Magister in 2. distinct. 23. vbi cæteri Scholastici. D. Thom. 1. part. q. 34. art. 3. ergo ex virtute illius scientiæ posset cognoscere matrimonium, si esset solius Iuris naturæ, neque cognitio naturalis, aut verba ex ea dicta possint referri ad Prophetiam, neque ad instinctum Spiritus sancti. Minus autem in Deum tanquam in personam

31
Sententiæ Vasquez.
Matrimonij iure naturali, non diuino institutum.

Sustinetur extrinsecum.

Institutio est per voluntatem Iustinam.

32
Probatio.
Ex reuelatione facta primo parenti.

Scientia naturalis primorum parentum.

eius dicta. Sicut ergo verba Adami dicta sunt ex reuelatione, sic etiam sequitur institutionem matrimonij eum primum cognouisse ex sola reuelatione diuina, & voluntate. Ac proinde nequit referri in Ius naturæ, modo dicto seclusa Dei voluntate, nisi eo modo, quo supra dictum est fuisse consonam legi naturali.

33
Secunda ratio.
Sola differentia sexus non probat institutionem præconium.

Secundò, ex sola creatione maris & fœminæ in differentia sexus non sequitur eos habuisse facultatem se committendi, aut multiplicandi genus humanum tanquam ex se, quia licet eodem modo inueniantur in natura, non potuerunt naturaliter scire, & absque reuelatione Dei voluntatem in hoc esse, vt vel multiplicarentur homines, vel vt per propagationem ab ipsis multiplicarentur: quia & Deus aliter posset multiplicare, siue per creationem, siue etiam per propagationem ex aliis creatis primum in differentia sexus, à quibus ipsum genus propagaretur.

Prædestinatio non sciuit Adæ naturaliter.

Neque modus contractus.

Neque potuerunt scire finem huius propagationis, nempe cursum diuinæ prædestinationis, & electionis: ergo etiam neque media ad hoc à Deo ordinata determinatè saltem; neque consequenter genus humanum in ipsis constitutum fuisse, neque modum etiam, per quem propagari debet, & dependenter à sua voluntate, & consensu, seu per contractum: quia hanc necessitatem propagationis Deus, vt legislator, inducere potuit independenter ab ipsorum consensu; quo casu non esset matrimonium in ratione contractus, sed tantum in ratione officij naturæ ad propagationem.

34
Tertia ratio.
Ex varijs modis quibus institutio fieri potuit.

Tertiò, potuit matrimonium institui citra obligationem viri, vt posset plures uxores habere, sicut dispensatum est cum quibusdam Patriarchis: ergo non potuerunt cognoscere matrimonium, quia est contractus vnus cum vna tantum. Item, potuit matrimonium institui per contractum ad tempus, verbi gratia, quamdiu maneret fœcunditas in vno, vel altero tantum; hoc non potuerunt cognoscere, neque ex natura facultatem habere ad matrimonium, vt est vinculum perpetuum: ergo matrimonium, vt est vnus cum vna sola, & perpetuum vinculum inducit, non est Iuris naturæ solius, sed diuinæ institutionis, à qua est contractus quoad substantiam, sicut & modus eius. Sicut enim lex naturalis strictè sumpta est inuariabilis, & indispensabilis, ita etiam nonquit immutari, aut determinari per positiuam voluntatem Dei.

35
Quarta ratio.
Ex impedimentis.

Quartò, plura possunt esse impedimenta matrimonij, vt vorum, consanguinitas, affinitas, & eiusmodi. Ergo sequitur matrimonium non esse Iuris naturalis strictè sumpti, esset autem Iuris naturalis strictè sumpti, si ex sola natura esset, & non à diuina institutione, & voluntate; vnde sequitur voluntatem, quam habuerunt primi parentes ad contractum, & quem habent cæteri, supponere institutionem contractus per diuinam voluntatem, quia non solum differentiam sexus constituit, sed etiam quia voluit contractum ad finem propagationis, & legem ipsi statuit, & modum.

Differentia sexus medijs est remotum.

Hæc autem didicit Adamus per diuinam reuelationem, vt patet ex dictis, non instinctu naturali: nam & differentia sexus, quæ est medium remotum, non potuit esse principium cognoscendi medium proximum constitutum in contractu, neque finem, vt ponendum in effectu per

applicationem mediolorum, neque ipsum contractum esse medium, nisi ex Dei ordinatione, & voluntate cognita, sicut neque ex eo procreari debuisset prolem: nam differentia hæc potuit à Deo induci ad alium finem diuersum vt de facili constat: quamuis de facto is fuerit primarius finis, qui tamen varijs modis haberi posset sine matrimonio in ratione contractus indissolubilis & perpetui, & dependentis à voluntate contrahentium: quia posset esse in voluntate parentum, aut aliorum constitui cum eodem onere.

Ex alio fieri potuit.

Locus autem Isidori, quem citat Valquez, non loquitur de illa facultate distincta ab ipso contractu in effectu, sed de ipso contractu: idèque intelligi debet de lege naturali latè sumpta, vt loquitur Doctor, cuius institutionem supponit illa facultas, vt dixi; imò vniuersaliter supponit illa facultas ad omnem contractum supponit ipsum contractum esse legitimum, seu firmum aliqua lege: quia potestas inducendi obligationem alteri per contractum, supponit necessariò legem, per quam contractus firmatur, & teneat, verbi gratia, legem publicam, si est politicus, aut legem naturalem, aut diuinam: si ex his teneat, prius ergo contractus debet sua lege fulciri, quam quis fiat habilis, vt mediante contractu acquirere possit Ius alterius, quod non acquiritur nisi per contractum, & legem qua tenet: sic ergo matrimonium debuit prius institui in esse contractus, quam personis accresceret Ius, seu facultas contrahendi matrimonium; hæc autem lex fuit ipsa diuina voluntas instituens propagationem hominum fieri, non aliter quam per talem contractum determinatum ab ipso Deo, & institutum.

36
Explicitur Isidorus.

Facultas ad contractum supponit legem.

Sed intelligendum est, quod aliud est, &c. Aliud docet esse præceptum contrahendi matrimonium, aliud verò de insolubilitate post contractum: vnum scilicet affirmatiuum, quod obligat non pro semper; sed quando est necessitas multiplicationis, qualis fuit *Genes. 2. & 9.* intelligit de obligatione non in genere, sed in singulis suppositis. Præceptum de insolubilitate est negatiuum, quod obligat semper, & pro semper post contractum matrimonium, nisi in certis casibus. Hæc est mens Doctoris.

37
Præcepta diuersa matrimonij.

Nescio proinde vnde Valquez loco citato, c. 3. eum aliter interpretatur, quasi dixerit non semper durasse præceptum matrimonij, sed aliquando reuocatum fuisse, eo quòd nisi reuocatum fuisset, non esset post diluuium renouatum, nihil enim tale ait Doctor: sed loquitur de obligatione quoad singulos in particulari, non verò quoad communitatem hominum, aut Reipublicæ. Quod clariùs, & expressis verbis infra declarat cond. 5. §. *Per hoc patet, vt est institutio, &c.* cuius verba sunt: *Et est institutio per modum præcepti affirmatiui, ita quod obliget semper, sed non in principio, sed adhuc videtur eodem modo obligare, si paucitas in filijs ex aliqua causa incidere, puta ex bello, peste, vel clade, & huiusmodi, &c.* & subiungit hoc præceptum esse à Deo per legem positiuam, & etiam naturalem modo supra dicto, scilicet quantum ad euidenter consona legi naturali, & ipsi naturæ. Deinde tale esse dicit præceptum de insolubilitate, & esse negatiuum obligans semper, & pro semper, nisi ipse legislator aliter disposuerit, quæ est sententiæ commune

Reicitur interpretatio Valquez.

Sententiæ accepti affirmatiui, ita quod obliget semper, sed non in principio.

munis D. Thomæ hic, & aliorum, quos citat Sanchez lib. 2. diffus. 3.

38 In potestate propria sunt que Deus non reservavit sibi.

uit sibi aliqua lege dispositionem eius, sequitur illam reliquisse voluntati humanæ, sicut reliquit ut ex causa se venderet in seruum; & consequenter etiam ut potestatem sui corporis in alteram transferat, & suarum rerum.

SCHOLIUM.

Quarta conclusio, congruum fuisse rationem Sacramenti iungi mutue translationi corporum. Motis varijs quaestionibus de ratione Sacramenti in Matrimonio, resoluit primò, non fuisse Sacramentum in statu innocentia, vel lege Mosáica, & respondet ad loca legis novæ, quibus probatur esse Sacramentum.

11

DE quarta conclusione sit hæc prima conclusio specialis: Contractui prædicto congruum est annexi collationem gratiæ, quia contractus prædictus est difficilis, cum ex eo nascatur obligatio valde difficilis, cuius difficultas coniuncta est honestati, ut probatur est prius: ad honestum autem, & difficile, congruum est gratiam conferri.

Datio gratia per signum sensibile, valde congrua pro contractu matrimonij.

Secunda conclusio est hæc: Congruum est in aliquo signo sensibili ad hoc à Deo instituto regulariter conferri, quia, ut dictum est supra, in generali de Sacramentis distinguitur. 1. expedit talia signa esse instituta pro statu isto.

Variæ quaestiones de Sacramento Matrimonij.

Tertia conclusio: Expedit Sacramentum propriè dictum coniungi contractui prædicto. Pater ex duabus præcedentibus, quia signum efficax gratiæ tunc collatæ. Sed intelligendum est, quòd circumscripta consideratione de ratione Sacramenti, in proposito, possunt communiter veritates de matrimonio ostendi per rationem contractus, & obligationis. Hæc autem ratio Sacramenti annexa, difficultates novas videtur adducere; puta à quo, & ubi fuit institutum? Quæ forma, qualiter una, quis minister, & qualiter unus, & quis effectus sit Sacramenti?

12

De primo non potest dici, quòd Sacramentum Matrimonij sit institutum in statu innocentia, Genes. 2. quia omnia Sacramenta habent efficaciam à passione Christi exhibita, vel præiusta: si autem status innocentia stetit, passio Christi nec fuisset exhibita, nec præiusta. Nec apparet, quòd sit Sacramentum legis Mosáicæ, nec inuenitur ubi in lege Evangelica institutum sit. Christus enim Matth. 19. approbavit, quòd institutum fuit, Genes. 2. & Paulus 1. ad Corinth. sic docuit usum, vel actum sequentem contractum matrimonij.

Cap. 7.

Cap. 5. ad Ephes.

Diceret ergo aliquis, quòd illud ad Ephes. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia, intelligitur de Sacramento extensè accepto, pro signo sacræ rei; cuius tamen non est causa, nec signum aliquod efficax: non enim est matrimonium signum efficax respectu coniunctionis Ecclesiæ ad Christum: sed si aliquo modo, est signum efficax, ita potest esse votum virginittatis signum coniunctionis Ecclesiæ virginis ad Christum.

COMMENTARIUS.

39

DE quarta conclusione sit, &c. Subiicit suo ordine tres conclusiones, ex quibus probatio huius quartæ principalis congrua sumitur.

Prima conclusio. Congruitas gratia adiutiva.

Prima conclusio: Contractui prædicto congruum est annexi collationem gratia. Hanc probat ex regula generali desumpta ex infirmitate naturæ, & necessitate gratiæ ad opus difficile, & arduum coniunctum honestati, hoc est, ad opus virtutis: quæ probatio fundatur in artic. 7. Concilij Dispolitani, & in variis definitionibus Patrum, & Conciliorum contra Pelagianos, quæ in materia de gratia, & auxiliis, passim occurrunt. Vnde admonendi sunt, quos aliàs impugnavimus dist. 14. q. 2. art. 2. & aliàs calumniam esse asserere Doctorem in ea esse sententia, ut negaverit necessitatem gratiæ siue ad penitentiam, siue ad opera virtutum moralium, ut aliquoties aliàs admonuimus, & ex præfenti conclusione mani-

festum supponit, & in fine assumit: ad honestum autem, & difficile, inquit, congruum est gratiam conferri, &c. nempe ex infirmitate naturæ ad bonum virtutis in hoc statu peccati; & consequenter ex necessitate gratiæ propter adimplendam legem, & opera virtutis, quale docuit in præcedentibus esse hunc contractum ex obiecto, sine, & aliis circumstantiis.

40

Secunda conclusio: Congruum est in aliquo signo sensibili ad hoc à Deo instituto regulariter conferri, &c. Hanc conclusionem remittit ad dicta d. 1. q. 2. ubi congruitatem instituendi signa Sacramentorum cum reliquis docuit: videantur quæ ibi dicta sunt.

Secunda conclusio. Datio per signum sensibile.

Tertia conclusio: Expedit Sacramentum propriè dictum coniungi contractui prædicto, &c. In prima conclusione loquitur generatim de gratia operatiua ad opus virtutis. In secunda conclusione loquitur de eadem gratia, ut confertur virtute

virtute Sacramenti tam habitualis, quàm actualis, pro congruitate operis, & temporis. In hac concludit signum illud, per quod regulariter confertur hæc gratia, esse Sacramentum propriè dictum; quod sequitur ex duabus præmissis. Deinde subiungit hanc veritatem, nempe matrimonium esse Sacramentum propriè dictum, esse alterius rationis, & probationis à veritate contractus, & obligationis; quia ex diuersis principiis oriuntur, ideòque ad resolutio-

Matrimonij esse Sacramentum propriè dictum.

nem, & probationem huius tertie conclusionis mouet interrogationem completam ex singulis, quæ ad naturam Sacramenti requiruntur: ut à quo, & quo tempore institutum? quæ forma? qualiter una? quis minister? & qualiter vnus? & quis effectus sit Sacramenti? Subiungit præterea rationes dubitandi, quòd non in statu innocentia, aut legis veteris, aut Euangelij: quia non apparet sufficiens probatio ex Matth. 19. neque ad Ephesios 5. ergo, &c.

SCHOLIUM.

Matrimonium esse Sacramentum institutum, Matth. 19. Quod Deus coniunxit, &c. Ita Sotus hic quæst. 2. art. 2. Bassol. Tartares. hic. Verac. 1. p. spec. art. 1. Vici. supr. num. 2. 41. ex Chryf. ibi dicente, cum auctoritate legem inducit; esse autem Sacramentum, definitur in Florent. decr. Eugen. in Trident. sess. 24. cap. 1. habetur ex PP. Iren. lib. 1. cap. 1. Leon. cap. 1. Chryf. supra, & in ad Ephes. 5. Ambros. 1. de Abraham. 7. Augustin. lib. de fide & oper. 7. & de bon. coniug. cap. 18. & 24. Vide Bellarm. 3. de matrim. c. 2. 3. quod tangit Doctor, an sufficit filiam filere dum parentes pro ea contrahunt, communis aut ex cap. Vnic. §. fin. de despons. impub. Vide Sanchium 1. de Matrim. d. 2. 3. sub dubio relinquit sententiam asserentem verba Sacerdotis esse formam Sacramenti Matrimonij, sed sine ea valere Matrimonium. Ita tenent Canon 8. de loc. cap. 5. ad 3. Enchir. Concil. Colon. §. de ministro. Petr. Ledesm. de Matrim. q. 42. art. 1. dub. 4. concl. 4. & vlt. ait ante Trident. fuisse probabilem sent. Sed Zephalus. conf. 540. num. 47. ait sine verbis parochi, nec stare Sacramentum, nec Matrimonium: verius tamen & communius, sine omni parochi valere Matrimonium & Sacramentum, ubi Trident. non tenetur, nec eius verba requiri, ut valeat, ubi tenetur.

Sed quia communiter tenet Ecclesia Sacramentum Matrimonij esse septimum inter Ecclesiastica Sacramenta, & de Sacramentis Ecclesiæ non est aliter sentiendum, quàm sentit Ecclesia Romana, Extra de hæreticis. Ad abolendam. Idèd dici potest, quòd contractui matrimoniali annexit Deus Sacramentum propriè dictum, saltem pro lege Evangelica, alioquin non esset Sacramentum nouæ legis: & tunc oportet dicere, quòd institutum fuit à Christo, sicut vniuersaliter dictum est supra de Sacramentis Ecclesiasticis.

13

Matrimonij esse Sacramentum nouæ legis. Dist. 2. q. 1.

Vbi autem non inuenitur planius, quàm Matth. 19. & licet ibi tantum approbauerit contractum institutum, Genes. 2. & per consequens illud non instituit: instituit tamen Sacramentum. Quod potest accipi ex illo verbo, quod addidit, Quod Deus coniunxit, homo non separet; ut non intelligatur ibi coniunxisse pro instituisse præcisè contractum matrimonij: sed coniunxisse ex tunc gratiosè per institutionem Sacramenti concomitantis illum contractum coniungentem. Forma autem est aliquod signum sensibile institutum à Deo, ad significandum efficaciter gratiam, tunc collatam.

Sed hic est dubium. Vel enim Deus instituit ita indeterminatum signum, ut sit signum efficax gratiæ, sicut indeterminatum signum requisitum ad contractum; vel magis determinauit illud, quod debet esse efficax gratiæ, quàm ex impositione humana determinetur signum sufficiens ad contractum; & si sic, vel determinauit aliqua verba præcisè, puta, accipio te in meam, vel in meum: vel determinauit indifferenter quæcumque verba exprimentia talem consensum.

14

Ad matrimonium an requiritur determinatiu signum, vel verba.

Et inter ista multum interest, quia si determinauit strictissimè illud, scilicet quòd forma huius Sacramenti consistit in verbis præcis, sequitur quòd multoties est contractus matrimonij sine Sacramento, etiam in lege Evangelica: quia multoties contrahitur per alia verba, quàm per ista. Si etiam determinauit verba, sed indifferenter consensum istum exprimentia, quæcumque sint ista, adhuc tamen, cum contrahatur quandoque inter mutos sine verbis; sequitur quòd alicubi est contractus iste sine Sacramento. Nec istud est absurdum, quia possibile est, quòd vsque ad legem Evangelicam frequenter contraheretur, ubi tamen nunquam fuit Sacramentum, ut hic loquimur, scilicet propriè.

Si autem non determinauit, quòd sit Sacramentum gratiæ magis, quàm ex impositione humana determinetur signum sufficiens ad contractum, tunc potest dici, quòd in quocumque contractu in lege Evangelica comitur Sacramentum, quia illud signum, quod requiritur ad contractum, est ex institutione diuina Sacramentum.

Ex

15
Forma
Matrimo-
ny est una
integrita-
te, non in-
divisibili-
tate. dist. 8.
quest. 2.
Quis mini-
ster Matri-
monij.

Ex hoc patet secundum, qualiter sit vna forma, quia vna vnitate integritatis, non vnitate indivisibilitatis: verba enim hinc inde expressiua consensus sunt vnum signum integrum, & respectu contractus, & respectu gratiae: nec est inconueniens plures formas particulares esse vnus Sacramenti, sicut dictum est supra de Eucharistia de forma super panem, & vinum.

De ministro est aliud dubium, quia vt plurimum ipsimet contrahentes ministrant sibiipsis hoc Sacramentum, vel mutuo, vel vterque sibi. Sed nec hoc requiritur necessariò, si in omni contractu est Sacramentum: quia aliquando patres contrahunt pro filiis, vel filiabus, praesentibus eis, nõ experimentibus signa propria: si ergo ibi est Sacramentum, oportet dicere, quòd minister huius Sacramenti potest esse indifferenter quicumque potest esse minister in contractu matrimonij. Sed qualiter vnus minister potest dici sicut prius de vna forma.

Quis effectus
estus Ma-
trimonij?

Sed quis effectus? Dico quòd duae gratiae in animabus contrahentium: & hoc nisi sit obex peccati mortalis hinc, & inde. Non enim sufficit ad gratiam percipiendam, quòd contrahens non sit fictus respectu Sacramenti: sed oportet, quòd prius poenituerit, quia istud Sacramentum non dat primam gratiam. Secundus effectus est vnio animarum contrahentium: sed primus effectus totalis est vnus, scilicet gratiosa coniunctio animarum.

Sed ex ope-
re operantis
tantum, nisi
realiter ac-
cipiatur
Sacramen-
tum.

Si autem stringendo formam ad certum signum, & ad ministros determinatos, oportet consequenter dicere, quòd non omnes contrahentes in lege Christiana recipiunt Sacramentum, potest tamen dici, quòd percipiunt gratiam, si aliàs non sit obex, quia Deus assistit ibi propter difficultatem contractus honesti: non tamen tantam gratiam, quantam perciperent cum Sacramento, maximè si impossibilitas non excuset.

COMMENTARIUS.

39
Quando in-
stitutum Sa-
cramentum.

Sed quia communiter Ecclesia, &c. statuit conclusionem fidei, nempe Matrimonium esse verum Sacramentum nouae legis: quam probat ex cap. Ad abolendam, &c. de haereticis, & Math. 19. institutum docet à Christo per verba supra allegata, vbi approbavit Matrimonium in ratione contractus; & adiunxit esse Sacramentum. Conclusio patet ex Florentino in decreto vnionis ex Tridentino sess. 7. can. 1. 7. & 8. sess. 24. in doctrina de Matrimonio, & can. 1. Videantur Patres citati in scholio.

Florent.
Trident.

Institutio Sa-
cramenti
Matth. 19.

Aduertendum, circa probationem ex Scriptura, Doctorem non reicere probationem illam ex Paulo ad Eph. 5. dicit enim nullibi planius, quam Matth. 19. hanc institutionem reperiri. Aliqui referunt institutum Sacramentum Ioan. 2. Sed melius dicitur ibi approbatum fuisse matrimonium: quamuis aliqui Patres doceant, sua praesentia Christum sanctificasse nuptias: vt Cyrillus Alexand. lib. 2. in Ioannis cap. 22. Damascenus lib. 4. Orthod. fidei, cap. 25. Euthym. in panoplia, part. 2. cap. 22. Martialis Papa epistola ad Tholosanos, c. 9. Sed hi Patres non institutionem Sacramenti intendunt; sed contra haereticos probare nuptias esse licitas, & sanctas, quas Christus sua praesentia honorauit. Planius ergo videtur ex scopo sermonis Christi Matth. 19. institutio Sacramenti, vbi differit de contractu, & reprobatur polygamiam, & praefert caelibatum matrimonio; quam sententiam sequitur Adrianus q. 1. de matrimonio, Antoninus 3. part. tit. 1. cap. 2. Victoria in Summa, Sotus in hac dist. q. 2. art. 2. & alij, quos citat, & sequitur Sanch. lib. 2. de matrimonio disput. 4. in fine.

40
Significatio
figuratiua Ma-
trimonij, non
est sacramen-
talis propria.

Eandem conclusionem probant etiam communiter moderni ex loco citato Pauli: quamuis autem matrimonium, qua significat coniunctionem Christi cum Ecclesia, sit Sacramentum comuniter dictum: tamen non hac ratione est

Sacramentum propriè dictum: sed qua causat gratiam: nam hanc esse peculiarem rationem Sacramenti nouae legis, docent Florentinum in decreto vnionis. Tridentin. sess. 7. can. 2. vt fusiùs suo loco tractauimus, & insinuat Doctor supra agens de hac Pauli auctoritate.

Argumentum ex hoc loco Pauli conatur euacuare Vasquez disput. 2. cap. 6. quatenus aliqui contendunt locum intelligi de solo matrimonio inter Christianos, ad quos loquitur Paulus, quod impugnat ex cap. Gaudemus, &c. de diuortijs, &c. ex epistola 92. Leonis Papa, cap. 4. ex quibus colligit matrimonium, vt primò institutum est, significasse hanc coniunctionem Christi cum Ecclesia; quamuis autem Paulus loquatur ad fideles; ratio tamen eius etiam ad matrimonium infidelium extenditur; Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne vna. Verba etiam Christi Matth. 19. ad matrimonium indifferenter referuntur, vt fuit Iudaeorum, & infidelium. Quod etiam intelligit Innocentius I 1. cap. de infidelibus, de consanguinitate, & affinitate, quo confirmat bigamiam, quam non diluit Baptismus, vt infra dist. 33. dicitur, quae incurritur ex defectu significationis, quam ex polygamia incurritur: tandem ita videtur concludere satis fuisse Theologis hanc auctoritatem omisisse, quam ea probatione niti.

Contra hoc est: quia Tridentinum cap. de matrimonio, vtraque hac auctoritate, quas adducunt, & Doctor & Theologi, vtitur, asserens Christum Sacramentorum institutorem sua passione promeruisse gratiam, qua coniuges sanctificaret, idque Paulum Apostolum insinuasse in verbis praedictis, potissimum illis verbis: Sacramentum hoc magnum est, &c.

Respondet Vasquez id quidem verum esse, neque ob stare dictis, nam hoc ipso quòd matrimo

Vasquez reij-
cit argumen-
tum ex loco
Pauli desump-
tum.

Eius funda-
mentum.

41
Impugnatio.

Responsio.

matrimonium fuit semper signum vnionis Christi cum Ecclesia per amorem, conueniens valde fuit vt ipse Christus passione sua hoc signum perficeret, efficeretque, vt non solum amore naturali, sed etiam charitatis, coniuges significarent vnionem praedictam. Cum verò Concilium veritatem aliquam ex loco Scripturae ex professio confirmat, quae in eo expressè contineatur, vel efficaciter ex eo deducatur, loquitur alio modo, vt sess. 13. cap. 4. agens de transubstantiatione, & sess. 14. cap. 5. agens de praeepto confessionis, quod colligit ex Ioan. 20. Quorum remisistis, &c. in hoc autem sess. 24. veritatem Catholicam ex constanti & perpetua Ecclesiae traditione solum deducit, & definit.

42
Impugnatio.

Paulus &
Trid loquuntur
de facto, non
de congruentia.

Item modus
loquendi Con-
cilio hic &
aliis.

Hae responsio merito non placet. Primò, quia supponit in loco praedicto Pauli non contineri hanc veritatem, aut insinuari, cuius contrarium affirmat Concilium. Deinde, neque Paulus, neque Concilium loquuntur de congruentia dandae gratiae, aut conuenientia sola, sed de facto. Non rectè ergo explicantur per hoc quòd congruum fuerit Christum meruisse sua passione gratiam Sacramentalem dari in matrimonio. Quod autem addit Concilium, aliàs vt locis Scripturae aliter, vt in exemplis allatis, quàm vtatur hoc loco, non est verum: quia aliis Scripturis non vtitur aliter, quàm ad absolutam definitionem veritatis fidei, iuxta veram interpretationem earum, quam Patres, & Ecclesia intellexit; ita etiam hoc loco Pauli iuxta mentem Apostoli vtitur asserens Apostolum inuuisse gratiam huius Sacramenti maximè per illa verba, Sacramentum hoc magnum est, &c. Interpretatur autem Concilium sensum Apostoli illum esse, & Scripturam illam ita absolute interpretatur, vt contineat hanc veritatem, quam inuuit Paulus; non enim discurrit Concilium, sed absolute declarat, & definit hanc, nempe perpetuum, & indissolubile nexum matrimonij diuini Spiritus instinctu pronunciale primum parentem in verbis praefatis. Secundò, Christum Dominum Matth. 19. apertius docuisse illud vinculum esse tantum duorum. Tertio, Christum Sacramentorum institutorem sua passione nobis meruisse gratiam, quo illud vinculum confirmaret, & sanctificaret. Quarto, quòd hoc Paulus Apostolus insinuat in praefato loco, ac tandem ex hoc per consequentiam deducit: Cum igitur matrimonium in lege Euangelica veteribus conubijs per Christum gratiam praestet, merito inter legis nouae Sacramenta annumerandum Sancti Patres nostri, Concilia, & vniuersalis Ecclesiae traditio semper docuerunt, &c. Quibus verbis ex tertia & quarta definitione praemissa, quae absolutam & indubitabilem assertionem continent, confirmat veritatem vniuersalis traditionis Ecclesiae, tantum abesse vt veritatem Catholicam, vt praefatus author asserit, ex sola traditione deducatur, & definit: vt è contra veritatem traditionis ex loco Pauli confirmet, & deducatur.

Deinde Co-
cily.

Fit ex loco
Pauli.

43
Item est pro-
cessus eius in
alijs locis al-
legatis.

Neque aliter procedit in locis allegatis, vt sess. 13. cap. 4. ex verbis Christi, & perpetuum sensum Ecclesiae, & veritatem transubstantiationis colligit sess. 14. cap. 1. ex institutione poenitentiae per modum tribunalis & potestate iudiciali per clausas data colligit praeeptum confessionis integrae. Eodem modo in proposito ex Scoti oper. Tom. 1 X.

loco Pauli veritatem traditionis: merito ergo Catholici Doctores hunc locum vtunt, neque idè reprehendi possunt, cum Concilium ita declarat in eo Paulum insinuare institutionem, & gratiam Sacramentalem, volens officia mutua & debita inter maritos, & vxores in Christo commendare, & participent eam vnionem, quam significat matrimonium, nempe Christi ad Ecclesiam, & diligant se inuicem, sicut Christus Ecclesiam perfecta charitate, qua cam mundauit, & sibi desponsauit. Vnde 1. ad Corinth. 7. monet, vt quae nubant, nubant in Domino.

Sensu Pauli.

Scribit ergo Paulus Christianis de veritate, & nexu matrimonij, comprehendens non solum ea, quae matrimonio adiuncta sunt ex prima institutione; sed etiam quae coniuncta sunt ex institutione Christi, & Sacramenti; nam haec potiora sunt, & quoad indissolubilitatem contractus, vt insinuat ipse ad Corinth. loco citato matrimonium inter infideles solui in fauorem fidei, quando alter coniugum in infidelitate perseuerat, nec sine praedicio fidei cohabitare velit. Inter Christianos non ita: quia manet insolubile.

Item, matrimonium Christianorum habet perfectiorem significationem, qua Sacramentum est, quàm fuerit significatio eius ex prima institutione, quae participat suum signatum per gratiam Sacramentalem, quam prius non habuit, & communicat in forma cum vnione significata Christi cum Ecclesia mediante charitate. Si Paulus Christianis scribit, non debuit solum commendare matrimonium in iis tantum, quae ei conueniebant in priori statu, nihil intendens de eo, quod ipsi competit in statu Sacramenti, & quod potius est; quia sic esset mancus in doctrina, si non inueneret legum in specie, qua Christiani obligabantur ad mutua officia, praeter illam, quae generalis ab initio fuit: comprehendit ergo vtrumque; sed ex scopo magis agit de matrimonio Christianorum, quod & lege generali primae institutionis obligat ad mutua officia, & ex lege speciali Sacramenti.

44
Matrimonij
fidelium per-
fectius signi-
ficat.

Congruentia
ex ratione.

Vnde dicit Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo, & Ecclesia. Verum tamen & vos singuli vnusquisque uxorem suam diligat sicut seipsum, &c. nempe Sacramentum magnum non solum ex magnitudine rei significat, quamuis in forma non communicabat matrimonium in esse contractus significato, sed sola significatione, eo modo quo Sacramenta veteris legis significabant gratiam, quam in esse formae non continebant. Sed etiam dicitur matrimonium Christianorum magnum, quia gratiam & charitatem, qua Christus vnitur Ecclesiae vt sponsa, in se ipso continet, qua est Sacramentum; nec est nudum signum vt antè fuit, sed signum continens significatum. Diligere autem uxorem vt seipsum, charitatis diuinae praeeptum & effectum designat. Vnde Apostolus combinat vbique, & signum & signatum quasi inseparabilia in matrimonio, prout de ipso loquitur, nempe de matrimonio Christianorum, similitudinem retinens dilectionis per charitatem, quae debet esse inter coniugatos, sicut inter Ecclesiam & Christum, Viri, inquit, diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam: quomodo autem dilexit Ecclesiam: nempe per charitatem;

45
Matrimonij
quibus ex
causis magnum
est Sacramen-
tum.

Matrimonij
fidelium com-
municat in
forma signi-
ficato.

& seipsum tradidit pro ea, &c. Maiorem autem charitatem nemo habet, quam ut quis ponat animam suam pro amico suo, &c. Ioan. 15. Christus tradidit se ipsum pro Ecclesia ex hac charitate diuina, & supernaturali, cuius similitudinem, & communicationem vult Paulus esse in coniugatis, quoad mutua officia: idem manet infra, vt vir diligit uxorem sicut seipsum, quod est charitatis. Qui suam uxorem, inquit, diligit, seipsum diligit. Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet, sicut Christus Ecclesiam, &c. vbi repetit similitudinem institutam, vt denotet communicationem debere esse in forma.

46 Responso ad rationes oppositas.

Scriptura Pauli.

Interpretatio vera Doctorum.

47 Significatio aequiuoca non variat nomen signi.

Exempla.

Ad fundamenta ergo opposita. Respondetur matrimonium, vt primo erat contractus, & non Sacramentum, habuisse significationem, & fuisse Sacramentum late sumptum, & de hoc nulla est questio. Ceterum Paulus hic ex scopo loquitur de matrimonio Christianorum secundum omnia, quae ipsi conueniunt, siue ex prima institutione diuina, siue etiam ex institutione Christi, qua Sacramentum est causans gratiam, & perficitur significatio contractus, vt de speculatiua fieret practica, & de mero signo denotante vnionem Christi cum Ecclesia per charitatem, de qua vnione hic agit Paulus, translatus est per Christi institutionem, vt communicaret in forma viuente, quae est charitas, eamque contineret, & daret per modum effectus, cum maiori firmitate, quam habebat primum, vt erat contractus ciuili tantum.

Bene ergo Doctores Catholici interpretantur, qui dicunt Paulum hic loqui de matrimonio Christianorum tantum, ad quos loquitur, & quibus iam notum erat mysterium coniunctionis Christi cum Ecclesia; quod in similitudinem trahit Paulus ad declarandum conformitatem, quae debet esse inter signum & signatum; neque refert quod matrimonium alias significabat vnionem Christi cum Ecclesia, & quod verba aliqua Pauli, vt sunt illa Genes. 2. possint aliquo modo intelligi de matrimonio late sumpto, etiam quod non est Sacramentum proprie dictum; hoc, inquam, non refert, tum quia non verba, sed scopus & materia subiecta est attendenda.

Deinde, signum, quod perficitur in sua significatione respectiue ad idem signatum, non mutat nomen, aut appellationem, quamuis aequiuocum sit, vt patet ex definitione aequiuocorum, quorum nomen commune est, & idem de vniuocis. Vtus autem signi ex re substrata intelligitur; sic Patres dicunt Christum per contactum suae sanctissimae carnis sanctificasse aquas ad effectum Baptismi; sanctificauit etiam eas per institutionem Sacramenti: aqua autem per diuersas suas sanctificationes inducit diuersam rationem signi in ordine ad sanctitatem veram significandam, quamuis non variat nomen, etiam in esse signi. Sic panis, & vinum à quibusdam Patribus, vt suo loco diximus, sunt symbola corporis & sanguinis ante consecrationem, per oblationem sui, post consecrationem Sacramentum etiam dicitur panis, quamuis in vna acceptione denotetur signum, in altera denotetur signatum, vt subest accidentibus panis, & vini, & sumitur per modum patris spiritualis. Suppositio autem, seu signi mul-

tiplicis acceptio colligitur ex materia subiecta, & scopo loquentis.

Ad propositum, Apostolus loquens de matrimonio Christianorum, quod includit non solum rationem Sacramenti proprie dicti, sed etiam contractus, & sub vtroque modo significat coniunctionem Christi cum Ecclesia per diuersam institutionem, & diuersum modum significandi in ordine ad idem significatum coniunctionis Christi, & Ecclesiae, & consequenter sub vtroque modo est Sacramentum, seu signum sacrum: ideoque Apostolus non mutat appellationem, seu vocem, quamuis scopus eius sit loqui de matrimonio Christianorum, quod vtramque significationem inuoluit, nec tam alludit ad verba primi parentis Gen. 2. quam ad verba Christi Domini Matth. 19. vbi verius est tum accessisse contractui rationem Sacramenti proprie dicti per Christi institutionem. Si ergo matrimonium, qua Sacramentum est proprie dictum, est signum coniunctionis Christi cum Ecclesia comunicans in forma coniunctionis, & simpliciter in omni casu in vinculo solubili, si est consummatum, recte deprehenditur ex scopo Apostoli, & venit nomine Sacramenti magis antonomastice: quia stat pro famosiori significato absolutum, & ex materia subiecta, vt dixi, quod est Matrimonium inter Christianos sub vtraque ratione consideratum.

Non valet ergo consequentia: Matrimonium ex prima institutione significat coniunctionem Christi cum Ecclesia: ergo ex secunda institutione non significat eandem. Loca, quae adducit Vasquez, tendunt ad similem formam arguendi, nam ex priori affirmatiua vult contendere hic non agi de matrimonio Christianorum, quae est fallacia secundum aequiuocationem: nam contractus ipse ciuili est Sacramentum, seu signum illius coniunctionis; qua vero eleuatur ad esse Sacramenti, idem etiam significat, sed perfectiori modo: sub vtraque ergo ratione dicitur Sacramentum per diuersam institutionem, & appellatione Sacramenti magis venit Matrimonium in perfectiori significatione Sacramenti strictè sumpti.

Hae etiam veritas rectè colligitur ex illo loco Pauli 1. ad Timotheum 2. Saluberrimum autem est (supple vxor) per filiorum generationem, si permanserit in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate, &c. id est, continentia thori, vbi supponit haec bona per Matrimonium dari Christianis. Hunc etiam locum inefficacem esse dicit Vasquez: quia non constat Apostolum per sanctificationem intellexisse peculiarem sanctitatem collatam in Matrimonio. Sed haec interpretatio humilis est, quasi verò Apostolus supposita institutione Sacramenti per Christum, quam ipse nouit, negligeret bonum Sacramenti ex institutione redundans, & tantum ageret de dilectione, quae ex natura contractus ex prima institutione conueniret. Videantur Patres citati à Scholiaste, ex quibus probatur conclusio.

Prædictam fidei conclusionem negant haeretici, vt Lutherus in lib. de captiuit. Babylonica, c. de Matrimonio. Caluinus lib. 4. institutionum, cap. 19. Beza in Annot. ad cap. 5. ad Ephesos.

Catholici etiam Doctores aliqui non rectè senserunt in hac materia. Durandus in hac distinct.

48 Applicatio prædictorum.

49 Fallacia consequentia.

50 1. ad Timoth. 2. eadem veritas continetur.

Responso reijciuntur.

51 Sententia quorundam in hac falsa distinct.

distinct. q. 3. affirmat ex cap. Ad abolendam, esse de fide esse Sacramentum; dicit tamen non conferre gratiam suscipientibus: sed dici æquiuocè Sacramentum, vt comparatur ad alia sex, quae dant gratiam. Citar in eandem sententiam Iurisperitos, Gotsfredum in Summa; tit. de Sacramentis. Hostiensem lib. 1. eodem tit. Bernard. in cap. Cuius in Ecclesia, de simonia. Glossam in cap. Honorantur 32. quæst. 2. Hæc sententia nequit sustineri; vt patet ex Canonibus citatis Florentini, & Tridentini. Alij etiam volunt matrimonium fuisse Sacramentum etiam ante legem nouam; sed vel intelligendi sunt de Sacramento late sumpto, vel non rectè viderent Tridentino, quod definit matrimonium esse Sacramentum legis nouae à Christo institutum, vt sess. 7. can. 1. & expressissime sess. 24. in doctrina de hoc Sacramento; vbi supponit non dedisse gratiam ante institutionem Christi, can. 1. Superest itaque vt fundamentis eorum respondeamus.

Aliorum sententia.

52 Obiectio haereticorum. Soluitur.

Secunda obiectio. Soluitur.

Tertia obiectio. Soluitur.

53 Quarta obiectio. Soluitur.

Obiectio Durandi.

Obiiciunt haeretici non colligi ex Scriptura, & potissimum ex loco Pauli ad Ephesos. Respondetur negando antecedens quoad vtramque partem. Dices in Graeco non inueniri Sacramentum, sed mysterium. Respondetur Sacramentum Latine idem significare, quod mysterium Graecis, vt probatum est dist. 1. quæst. 2. in principio.

Obiiciunt secundo, matrimonium repugnat Sacerdotio, non sic vnus Sacramentum alteri. Respondetur repugnare ex iure Ecclesiastico ratione status, vel, vt alij volunt, iure diuino; si præcedat Sacerdotium, de quo iam non differo. Ob eminentiam ergo status, & puritatem diuini cultus prohibetur matrimonium Sacerdotibus, qui munditiam fore debent ad altare, & non implicare se negotiis secularibus, 2. ad Timoth. 2. Qui autem cum uxore est, solicius est, qua sunt mundi, & diuisus est, 1. ad Corinth. 7.

Obiiciunt tertio matrimonium fuisse inter Ethnicos, & infideles. Respondetur fuisse in ratione contractus, non autem Sacramenti proprie dicti. Obiiciunt quarto Syricum vocare matrimonium, immunditiam, in epistola ad Himerium Tarraconensem. Respondetur eum reprobare matrimonia sacrilega Sacerdotum. Deinde, licet matrimonium, cuius vsus sit legitimus, non sit immunditia quoad peccatum; est tamen immunditia quoad indecentiam: quia tribulationem carnis sentiunt huiusmodi, ex Apostolo. Et inquinamentum quoddam, ex Apocalyp. 14. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, &c. Idem Apostolus dicit Virginem, quae manet, esse sanctam corpore & animo, &c.

Obiicit Durandus alia Sacramenta ex institutione esse signa, & non naturæ suæ, sicut matrimonium; ab alijs applicantur semper res externæ, non ita in matrimonio. Non conferre gratiam primam, sicut Baptismus, neque secundam: quia aliis sequebatur quod qui primum vixerunt in gratia, & continentia, eadem gratia ipsis augetur per matrimonium, quod non est credibile, quia transcutit ad statum imperfectionem. Item, quod est argumentum Iurisperitorum, in matrimonio pactum interuenit de dote: ergo si est Sacramentum, sit simonia. Etsi Scoti oper. Tom. 1. X.

clesia mutat plura circa matrimoniū, quod nequit circa Sacramentū; Sacramenta ab alijs ministris conferuntur, non ita matrimoniū; ergo, &c. Respondetur rationes istas esse inanes, & nullius probationis. Ad primum dictum, est matrimonium esse ex diuina institutione in ratione contractus, & quidquid sit de hoc, in ratione Sacramenti proprie dicti est signum ex institutione. Ad secundum, respondetur conferre gratiam ex opere operato, quinetiam ex opere operantis, quia est actus de se honestus, & meritorius, si fiat cum debitis circumstantiis; neque refert quod transitur de statu perfectiori ad statum minus perfectum; quia ille prior status est consilij, non præcepti, neque tenetur quisque sequi semper perfectiora, sed operari bonum, & obseruare legem; quamuis autem assumens statum matrimonij consummati non habeat meritum coelibatus, habet tamen meritum matrimonij, si illud debite obseruet.

Ad tertium: Pactum de dote non esse propter Sacramentum, sed propter onera contractus. Ad quartum, respondetur Ecclesiam non mutare materiam Sacramenti, quæ est contractus legitimus, sed statuere circa ipsum contractum, vt lego regulatur, & tollantur abusus, & vt fiat legitimus sine fraude, & detrimento. Ad quintum, respondetur quodlibet Sacramentum habere propriam, & diuersam rationem; hoc autem Sacramentum similiter, quia in contractu consistit, qui debet per consensum partium, quo obligantur, perfici; idem perficietes contractum, perficiunt & Sacramentum. Obiicit præterea, matrimonium fieri validum inter infideles. Ad hoc responsum est: Obiiciunt haeretici perniciosum esse non constare de materia & forma Sacramenti; inter Doctores Scholasticos non constat de materia, & forma matrimonij: ergo non est Sacramentum.

Respondetur constare inter Catholicos contractum legitimum inter coniugatos esse Sacramentum; aut enim sic, vel sic habeat rationem formæ, aut materię, non est res fidei, sed questio disputabilis. Petes primo, vtrum matrimonium fidelis cum infideli sit Sacramentum ex parte ipsius fidelis saltem. Supponitur matrimonium fore legitimum vel ex dispensatione, vel alia ratione saltem ex suppositione quod esset legitimum in ratione contractus, vtrum esset Sacramentum ex parte fidelis. Negatiuum partem tenent communiter moderni, vt Vasquez loco cit. c. 10. n. 113. Sanchez dispn. 8. Angles 1. de matrimo. q. 12. Henriquez lib. 1. de matrimonio, cap. 2. Affirmatiuum docet Sotus in hac dist. quæst. 2. art. 2. Eckius in lib. humil. hom. 73. de Sacramentis, & est magis confortis nostro Doctore infra in hoc §. versu, Ex hoc patet, &c. vbi dicit dari duplicem formam partialem huius Sacramenti: & probatur, quia fundamentum oppositæ sententiæ stat in opposito, quatenus putat Sacramentum matrimonij esse vnicum vnitate indiuisibilitatis, quod non esse verum, ibi probabimus. Secundo, consensus, vt procedit personaliter à quolibet coniuge, inducit obligationem contractus passiuam, & actiuam ex parte eius; ergo sic præcisè perficit Sacramentum in ipso: sed nihil deest ex parte baptizati, quin fiat contractus eius signum sensibile causans gratiam in ipso.

Ad fideli est infideli matrimonium sit Sacramentum. Prima sententia. Secunda sententia præfertur. Probatio.

D D d 2 quia

quia est contractus legitimus, & matrimonialis, quo transfert potestatem sui corporis in alium, & vicissim acquirit potestatem alterius per mutuum consensum: ergo perficitur ex parte sua Sacramentum, quia ipse sibi ministrat Sacramentum, & non alter, licet non possit ministrare sine consensu concurrente ex parte alterius; quia nequit poni contractus legitimus sine concursu utriusque. Sufficit ergo ut sit baptizatus, & ponat contractum legitimum ex parte sua per verba expressum, contra hoc nullum sequitur inconueniens, supponendo contractum esse, aut fieri legitimum.

57 An matrimonium infidelium conuulsum fiat Sacramentum. Sententia affirmatiua. Petes secundò: An matrimonium infidelium, quando baptizantur, fiat Sacramentum? Affirmatiua pars tenetur à pluribus; sed biliam. aliqui docent, sine villo consensu nouo, aut ratificatione fieri Sacramentum. Ita D. Thom. in 4. dist. 39. quæst. 1. art. 1. ad primum. Paludanus in hac dist. 9. art. 3. & plures eius discipuli. Coartuuias 2. part. de matrimonio, q. 1. Alij docent, si interueniat nouus consensus, seu ratificatio, fieri Sacramentum. Capreolus in hac dist. quæst. vnic. art. 3. ad 5. Eckius citatus. Bellarminus lib. 1. de matrim. cap. 5. Henriquez lib. 1. de matrimonio, cap. 8. Sanchez lib. 2. disput. 9.

Sententia negatiua præfertur. Respondetur tamen negatiuè, & hoc magis conforme est Doctori infra d. 39. vbi docet matrimonium infidelium fieri ratum post Baptismum, eo quòd impedimentum fidei per Baptismum tollatur, quòd esset fortius ligans in ordine ad Deum, si alter coniunx noller manens infidelis cohabitare fidei baptizato. Suscepto autem utrimque Baptismo, tollitur impedimentum hoc. Vide ipsum §. Hic sunt duo videnda, &c. In responsione ad secundum dubium, quod in fine mouet. Hanc sententiam tuetur Vasquez disput. 2. de matrimonio, cap. 10. num. 117. & sequentibus in responsione ad hoc dubium. Cornik disput. 24. dub. 2. conclusione 6. Ledesma de matrimonio, quæst. 59. artic. 2. ad 3. Cornexus disput. 2. dub. ultimo, in responsione ad ultimam objectionem.

58 Probatio. Probatur, quia regula generalis de Sacramentis, quæ consistunt in vfu, seruanda est, quando nullum inconueniens sequitur, aut aliqua ratio ex particulari ratione Sacramenti vrget. Illa autem regula est, vt Sacramenta, quando non sunt in se, aut villo suo effectu disponente ad gratiam, non conferant gratiam, sed inter infideles præterit contractus matrimonij, neque nunc est, dum baptizantur, neque vllus eius effectus positiuè disponit ad gratiam Sacramenti, quia Sacramentum non fuit positum, cum contractus non fuerit inter baptizatos; neque proinde ex vi Sacramenti, quòd non receperunt ipsi debetur effectus Sacramenti, eo modo quo dicitur in alijs dari ficto, recedente fictione, applicato tamen prius in re ipsa Sacramento sensibili, cuius effectus fuit impeditus: ergo ex hac parte non debetur effectus Sacramenti matrimonij, nisi ei, cui applicatur ipsum Sacramentum.

59 Matrimonium non innovari per conuersionem. Sed neque per Baptismum applicatur hoc Sacramentum de nouo, neque applicari potest, quia contractus iniri nequit, qui est completè consummatus secuta translatione mutua, & vinculo insolubili, cum non sit in potestate coniugum maius vinculum inducere per contractum, licet aliàs vinculum illud esset solu-

bile ex causa; neque possunt coniuges transferre potestatem sui, quæ iam translata est, cum nullus potest iure disponere de re non sua per contractum legitimum.

Neque Baptismus illi vinculo concedit aliam firmitatem, nisi quòd sit ratum, hoc est, non possit dissolui, quia semouetur impedimentum fidei, quo ex mente legislatoris esset solubile; sumpto autem Baptismo, iam remouetur illud impedimentum, quo amoto manet vinculum insolubile, & ratum ex lege simpliciter, & absolute, quòd aliàs tantum fuit ratum sub conditione, nisi scilicet interueniret impedimentum fidei fortius ligans, quàm erat vinculum matrimonij inter infideles; ergo ex ratione peculiari matrimonij, vt celebratur per modum contractus, vel vt est Sacramentum annexum, non suppetit fundamentum conferendæ gratiæ matrimonialis infidelibus conuersis; & magis videtur consonum rationi, vt dicatur Deum per fidem, conuersionem, & Baptismum eorum supplere hanc gratiam, quàm vt detur gratia Sacramenti ex opere operato, nullo adhibito Sacramento.

Obiicies: Matrimonium non fuit ratum ante Baptismum, post Baptismum fit ratum: ergo fit Sacramentum, sicut venditio rei prius facta, ita tamen vt non sit simpliciter firma; sed ad nutum partium posse rescindi, si superueniat aliqua circumstantia, per quam reddatur irreuocabilis, per eam simpliciter fit firma.

Respondetur ex dictis, coniugium infidelium fuisse ita ratum ex lege, vt in potestate eorum non sit ex voluntario tantum consensu illud rescindere, aliàs non esset verum matrimonium, aut secundum legem; non fuit autem firmum simpliciter, & insolubile in ordine ad legem fidei, nisi ex conditione, & secluso impedimento, quòd remouet Baptismus, qui est Sacramentum fidei.

Obiicies: Qui sentiunt onera, debent sentire utilitatem.

Respondetur eos esse incapaces vt sentiant utilitatem per Sacramentum, cuius non sunt capaces, sicut neque contractus de nouo. Non desunt alia media, quibus sibi subuenire possunt. Vnde, qui dicunt Baptismum esse consensum virtualem, aut præterea requiri ratificationem, aut consensum nouum; idè ad hæc recurrunt, vt fingant materiam & formam necessariam Sacramenti; & consequenter sine hoc consensu non posse acquirere gratiam sacramentalem. Ex ratione autem dicta nequit inter ipsos saluari materia, qui supponit quemque eorum esse sui iuris, & non in potestate alterius: quòd dici nequit de iam coniugatis, qui celebrant contractum legitimum, qui non est suspensus, aut impeditus, neque posito Baptismo amplius impediti potest, si est consummatum matrimonium. Vnde si baptizarentur seorsim utroque inscio, non minùs esset matrimonium eorum ratum; quamuis neque virtualiter, neque implicite, neque explicitè consentisset alteruter in matrimonium alterius.

Petes: An inter fideles possit separari à matrimonio ratio Sacramenti, ita vt sit tantum contractus legitimus, & non Sacramentum?

Respondetur negatiuè, quia inter fideles contractum habere rationem Sacramenti non dependet

Quomodo fit ratio per Baptismum.

60 Obiectio.

Responsio.

Obiectio.

Solutio.

Contractum nequit innovari. Supponit partem esse sui iuris.

61 Dubium.

Resolutio non separari in

pendet ab eorum voluntate, sed ab institutione Christi, quam ipsi separam nequeunt à Sacramento.

Aliud dubium. Sed quid, an esset validum matrimonium, tam in esse contractus, quàm in esse Sacramenti?

Respondetur ex natura intentionis eorum hoc esse resoluendum: nam si intendunt contractum stabilem, & mutuum corporum translationem ad finem matrimonij intentum, sicut in lege naturæ, aut aliàs institutum est, quamuis excluderent rationem Sacramenti, siue per errorem particularem, siue alio modo, & salua tamen intentione absoluta contractus est Sacramentum, quia ratio Sacramenti annexa est contractui ex institutione legislatoris, quæ ab eorum voluntate non dependet, nisi in quantum contractus legitimus ab eis procedit. Supposito autem contractu inter tales implicite etiam voluntas eorum intendit Sacramentum, sine quo nequit esse contractus legitimus inter tales. Vnde nolitio Sacramenti non detrahit contractui hoc modo concepta, neque consequenter Sacramento, èliquis tantum conditionata in effectu & practice.

Si tamen talis sit nolitio Sacramenti, vt prædominetur absolute voluntati contrahendi, neque in sit nisi cum conditione non perficiendi Sacramentum, & in casu, quo necessarium sit perficere Sacramentum, desisteret voluntas contrahendi, tum voluntas contrahendi non est absoluta, sed implicat conditionem repugnantem intentioni contractus, quam fortius intendunt, quàm ipsum contractum; idè quæ nihil sit ex defectu requisitæ intentionis.

Prædicta resolutio est Doctoris infra in hoc tract. 5. Si autem non determinauit, &c. vbi dicit quòd omnem contractum, legitimum scilicet, concomitatur Sacramentum in lege Evangelica, id est, inter baptizatos, quia illud signum, quòd requiritur ad contractum, est ex institutione Sacramenti; hoc est, independentè à contrahentibus, & non ex eorum voluntate.

62 Dubium. Eius intentio. Sed hic est dubium, &c. Hic mouet dubium de forma huius Sacramenti, & loquitur de forma, vt comprehendit etiam materiam, nempe de forma inducendi obligationem contractus, in quo consistit Sacramentum; vel de causa efficiente vinculi eo modo, quo Florétinum in Decreto vnionis loquitur. Quòd autem est causa efficiens vinculi, est etiam causa gratiæ sacramentalis. Dubium ergo mouet Doctor circa formam hoc modo sumptam, quomodo cadat sub institutione Christi, & sacramentali, vt sit signum gratiæ efficax: an scilicet institutio præscribit formam tantum indeterminate, non immutans contractum, sed tantum determinans omnem contractum legitimum, & ex humana impositione signo expressum; an potius determinauit aliqua verba præcisè, sine quibus non fieret Sacramentum, quamuis aliàs sufficerent ad contractum humanum, & legitimum; & an præter signa requiruntur ipsa verba? Inter ista statuit discrimen, non resoluit tamen quid in facto contigit; quamuis mens eius colligatur ex discursu inclinari in hoc, quòd non determinauit strictius verba, quàm vt ad contractum indifferenter exigantur, neque etiam signa.

Respondet, si determinauit verba strictissime, id est, sub determinata forma, & strictius quàm exigantur ad contractum, semper contin-

Prima responsio. Scoti oper. Tom. I X.

geret matrimonium celebrari in Ecclesia absque eo quòd fieret Sacramentum: quia contractus sæpè celebratur sub differente forma verborum.

Respondet secundò: Si determinauit verba, sed indifferenter exprimentia contractum, sequi inter mutos fieri contractum sine Sacramento: nec istud est absurdum, nempe contractum separari à Sacramento, quia vsque ad legem Evangelicam ita fuit separatum, & etiam inter infideles est contractus sine Sacramento.

Respondet tertio: Quòd si non determinauit requiri aliud signum, quàm sit sufficiens ad contractum ex impositione humana in quocumque contractu in lege Evangelica comitari Sacramentum. In his responsionibus nihil resoluit Doctor; sed consequenter quid dicendum sit, exponit. Propter varias sententias Doctorum in hac quæstione, quia D. Thomas in 4. dist. 1. q. 1. artic. 3. in quinta ratione, & eius solutione, videtur negare per solos nutus perfici Sacramentum, quamuis fiat contractus legitimus: neque adè certum est contractum inter baptizatos non separari quandoque à Sacramento, vt quando contractus de præsentibus fit per procuratores absentium: quam sententiam docet Durandus in præsentibus dist. quæst. 3. Caietan. tom. 1. opusculorum, tract. 1. 2. de contractu matrimonij, q. 2. Victoria in Summa de matrim. num. 244. Canus de locis lib. 8. cap. 5. ad 3. Viguerius in suis institut. cap. 16. Barthol. Ledesma in 2. edit. dub. 18. & probabilem docet Sotus in 4. dist. 27. artic. 3. ad finem. Lopez 2. p. instructarij de matrim. cap. 35. Petrus Ledesma de matrim. quæst. 42. artic. 1. dub. 7. allerens fieri Sacramentum, quando postea per præsentibus ratificatur contractus. Superius etiam dixi in litera præcedenti 2. petitione, matrimonium inter infideles conuersos ratificari per Baptismum, quamuis non transeat in Sacramentum, vt nunc loquimur de Sacramento.

Meritò ergo Doctor in litera negat matrimonium inter mutos fieri Sacramentum, si verba propriè dicta, vt distinguuntur à signis, & nutibus, requiruntur ad matrimonium ex diuina institutione, vt fiat Sacramentum: quia tamen nihil differit nisi ex suppositione institutionis hoc, vel illo modo factæ determinatè quoad verba, vel indeterminate, vt comprehendit etiam quæcumque signa ex humana institutione signifiantia contractum legitimum de præsentibus, immeritò Sanchez lib. 2. de matrimonio, disp. 31. q. 2. eum citat pro sententia, quam asserit D. Thomas, cum nihil resoluere in hoc tractat, nisi rationem Sacramenti pensandam esse ex natura institutionis, & modo, quo facta est.

Tertia responsio est magis sequenda ex principiis Doctoris, quia in textu præcedenti docet, quòd institutio matrimonij in esse Sacramenti facta est Math. 19. vbi Christus Dominus loquitur de matrimonio, nihil innovans in contractu, sed absolute prout ex prima sua institutione tenebat: ergo institutio ibi facta non limitat contractum aliter fieri, vt sit Sacramentum inter fideles baptizatos, neque ad hoc aliquid requirit magis, quàm vt præcedat Baptismus, & fiat contractus legitimus iuxta primam institutionem; rectè deducitur etiam id solum sufficere ad Sacramentum; sic etiam neque Paulus ad Ephes. 5. alludens tam ad verba primi parentis, quàm ad eadem repetita, & confirmata à Christo aliquid speciale in contractu de-

64 Sententia magis conueniens D. Scoti.

Institutio Sacramenti non variat formam contractus.

D D d 3 signat.

63 Tertia responsio.

Aliquòd celebrari contractum sine Sacramento.

Vi quando fit per procuratores.

signat: de quo loquitur solùm absolute, & vniuersaliter iuxta primam institutionem; sed ex Doctore, & communi, muti non erant inhabiles ad hunc contractum, quin legitimè inter illos transigi possit, & saluari finis, & reliquæ eius circumstantiæ, neque nunc sunt inhabiles, vt idem asserit; & patet ex cap. *Tua fraternitati*, &c. de sponsalibus, & matrimonio, &c. *Surdus*, inquit, & mutus possunt contrahere matrimonium sine verbis, &c. & vt patet ex verbis præcedentibus, loquitur de matrimonio, quod fit etiam Sacramentum inter fideles, docens perfici per consensum; sed verba requiri quoad Ecclesiam, exprimentia consensum, & cap. *Cum apud Sedem Apostolicam*, &c. eodem; neque Pontifex æquiuocat, vt sumat matrimonium in ratione nunc contractus, nunc Sacramenti. Hoc idem insinuat Florentinum, dicens verba regulariter requiri ad matrimonium; loquitur autem de matrimonio quæ est Sacramentum: nam tradit communem, & particularem doctrinam de Sacramentis legis nouæ; quamuis autem in principio doceat hæc Sacramenta perfici in tribus, rebus vt materia, verbis vt forma, & persona ministris, &c. intelligit verba, vel æquiualentia in hoc Sacramento sufficere, sicut neque verba ita præcisè attribuit formæ, vt distinguitur à materia, quin etiam habeant quandoque rationem materiæ, vt in Sacramento Pœnitentiæ confessio, & in hoc ipso Sacramento iuxta communem sententiã modernorum Theologorum, etiam habeant rationem materiæ, vt expriment consensum mutuũ, quæ habet rationem materiæ.

Muti & surdi legitime contrahunt.

Verba nõ esse necessaria ad ualorem.

Florentin.

65 Dubium.

Prima sententia requirit verba essentialiter.

Secunda sententia.

66 Prima conclusio. Non sufficit consensus in seipsum.

Non sufficit generalis.

Dubium est an in potentibus loqui requirantur verba, necessitate Sacramenti, aut saltem ex præcepto? Prima sententia docet requiri verba necessitate Sacramenti tanquam conditio per se requisita, non institutione diuina, sed Ecclesiæ inhabilitantis personas ad contractum aliter, quam per verba perficiendum, dummodo loqui possint, & habere consensum. Pro hæc citantur plures à Sanchez *disp. 31. quæst. 1.* Fundamentum huius est ex cap. *Tua*, &c. *suprà citato*, ubi requiruntur verba in ordine ad Ecclesiam, tanquam forma contrahendi. *Sed necessaria sunt quantum ad Ecclesiam verba consensum exprimentia*, &c. quod necessarium est in contractu per legem, quæ formam sonat, & textus constituit discrimen inter mutos, & valentes loqui. Idem supponitur cap. *Licet*, &c. de sponsalibus, & cap. *Si inter*, &c. de sponsalibus.

Secunda sententia docet si præcessit tractatus de matrimonio, non requiri verba in ipso contractu; secus autem si non præcesserit. Alij dicunt sufficere verba ex parte alterius.

De primo non sufficere consensum merè internum ad matrimoniũ, siue in esse contractus, siue in esse Sacramenti: requiritur ergo, vt sit expressus per verba, aut signa. Patet, quia hoc vniuersaliter requirit lex ad contractum humanum, qui ad alterum dirigitur, vt ei innotescat, nequit autem innotescere nisi per verba, aut signa. Sacramentum etiam requirit materiam, & formam sensibilem: ergo, &c. Quid si per reuelationem internam innotescat consensus mutuus, & perficiatur?

Respondetur, sine speciali Dei dispensatione non tenere, quia contractus regulatur per legem ordinariam, vt sit legitimus, quia de eius

valore debet cognoscere respiciendo de contractu humano in genere, in specie autem Ecclesiæ de matrimoniali.

Dico secundò matrimonium validè contrahi per signa æquiualentia verbis. Hæc est communis tam Doctoris in præfatis responsionibus, quam Theologorum, quos citat Sanchez abundè loco citato. Eam insinuat Florentinum, cum dicit regulariter verba requiri. *Consensus*, inquit, per verba regulariter expressus facit matrimonium, &c. Patet, quia ante Tridentinum sponsalia secuta copula transibant in matrimonium: vt patet cap. *Is qui, de sponsalibus*. si copula sublequebatur animo maritali.

Ad fundamenta in oppositum respondetur in cap. *Tua*, non statui formam, sed insinuari id, quod regulariter fit, & ad probationem matrimonij faciliorem facit: nam cum Pontifex dicat consensum efficere matrimonium, intelligit de consensu exteriori expresso; cuius rationem postea reddit, quia muti & surdi, &c. Interrogatus enim Pontifex an solis verbis, & quibus contrahatur matrimonium? Respondet per consensum fieri matrimonium: nam *surdus & mutus*, &c. & *pueri*, per verba sine consensu non contrahunt, in c. *Licet*, & alio citato, supponuntur verba tanquam signa, quæ regulariter adhibentur, & gratia exempli.

Dico tertio perfici etiam Sacramentum per matrimonium nutibus, & signis contractum inter valentes loqui: est Doctoris in tertia responsione; & patet ex dictis, quia si verba tantum requiruntur regulariter, & non de necessitate contractus legitimi inter tales, & baptizatos, perficitur totum, quod requiritur ad materiam & formam Sacramenti sine verbis.

Dico quartò, licet valde congruum sit, vt matrimonium per verba celebretur, secluso scandalo non videtur esse de præcepto diuino; aut Ecclesiastico, modò subit aliqua causa sufficiens, quia recedere à communi forma, quæ est in vñ, & in re graui, si fiat ex contemptu, peccatum esse posset: si tamen ex causa excusante, qualis in puellis est pudor, non est peccatum: quia onera non sunt aggravanda nisi lex sit expressa; noui apparet autem vlla lex in contrarium, quæ præcipiat verba adhibenda esse. Vide Sotum *dist. 24. quæst. 1. art. 3. conclus. 2.* Sanchez loco citato q. 3. Parochi autem curare debent vt per verba celebretur, ad efficaciorum probationem: quia res grauis est, & sæpè subiecta litibus, & dolis.

Dubitat secundò de materia & forma huius Sacramenti iuxta proportionem, qua assignantur in alijs, & vt vniuersale dictum Florentini saluetur. Hæc quæstio non tangitur à Doctore, & varias sententias continet.

Prima est, actus contrahentium esse materiam, verbum Dei sanctificans matrimonium, esse formam. Cæther. in opusculo de matrimonio, quæst. 1. intelligit illa verba *Genesis 2. Math. 19.* aliàs citata, in quibus institutio Matrimonij tam in esse contractus, quam Sacramenti habetur. Hæc sententia, si intelligatur de forma signi totali, quæ est per institutionem, non facit ad scopum huius quæstionis. Intellectu verò de forma partiali, reicitur ab omnibus; quia Deus est institutor Sacramentorum, non minister, qui autem applicat formam Sacramenti, est minister. Deinde, tam institutio respicit formam, quam

67 Secunda conclusio. Matrimonium validè fit per signa.

Ad fundamenta prima sententia responsio.

68 Tertia conclusio. Perfici Sacramentum absque verbis.

69 Quarta conclusio. Non requiritur verba ex præcepto, modò subit causa rationabilis.

70 Dubium de materia & forma, quæ sunt.

Prima sententia Caubertini.

Reicitur.

quàm materiam: ergo per eam non discernitur forma à materia.

Secunda sententia asserit consensum internum esse materiã, verba quibus exprimitur esse formam. Ita Capreolus *art. 3. ad 7. Nauarr. in Summa. Glossa in cap. Tua, de sponsalibus* & alij. Hæc impugnatur, quia materia debet esse sensibilis per se, vel per aliud; illud autem, per quod redditur sensibilis, sunt verba, quæ substituentur consensui, vt signum externum, per quod exprimitur, sicut confessio per verba explicatur. Verba ergo supponunt pro consensu, vt spectat ad Sacramentum, ac proinde nequeunt ponere alteram partem, vt diuersam à materia.

71 Tertia sententia reicitur.

Quarta sententia reicitur.

Quinta sententia præfertur.

Contractus est materia, conformitas ad legem forma.

72 Obiectio. Soluitur.

Alij dicunt consensum vnus, vt supponitur alteri, esse materiam; sed hoc est per accidens, vt vnus consensus prius explicetur, quàm alterius: forma autem Sacramenti debet in aliquo per se consistere. Alij dicunt materiam esse personas contrahentes, vt res est translata: sed hæc est materia circa quam, non autem ex qua, sicut in quolibet contractu aliud est res subiecta, aliud ipse contractus, qui inducit obligationem. Sicut ergo Sacramentalis significatio est annexa contractui, ita etiam debet materia, & forma in ipso contractu discerni, & distingui à re, de qua fit, & à ministris, qui sunt ipsi contrahentes.

Ideoque sententia illa, quæ discernit in contractu mutuam dationem per modum materiæ, & mutuam acceptionem, per modum formæ, quæ acceptio complet contractum, magis appositè loquitur; & hæc est frequentior modernorum.

Posset tamen etiam aliter designari materia & forma, & fortè magis ad propositum: quia contractus legitimus est materia, seu fundamentum significationis Sacramentalis; dici ergo potest actum mutæ translationis, & acceptionis esse materiam, conformitatem autem ad legem esse formam, per quam determinatur ad contractum legitimum, & in his duobus perfici materiam, & formam Sacramenti: quorum vnus sine altero nequit fundare significationem Sacramentalem.

Si dicas illam conformitatem ad legem non esse sensibilem. Respondetur esse sensibilem, vt contractus exterior explicatur per formam conuenientem, & conformem legi; & sine hac contractus esset nullus, quamuis esset mutua datio, & acceptio. Quod dat ergo formam contractui intrinsecè vt sit conformis legi tanquam regulæ, illud potest dici forma contractus, vt comparatur ad significationem Sacramentalem, quæ aduenit contractui legitimo, vt legitimus est, non immutat eius naturã. Hæc autem forma facilè discerni potest à materia, quia materia contractus, vt perficitur in actibus contrahentium, necessariò comprehendit tam dationem, quàm acceptionem, sine quibus nequit consistere, vt versatur in mutuo consensu. Requirit autem ulterius hæc materia, vt teneat, & compleatur actu, vt datio & acceptio fiat conformiter ad legem, quæ dat firmitatem, & stabilitatem contractui, aliàs ex mutuo consensu posset dissolui: ergo hæc conformitas magis dicenda est forma, quia dat vltimum actum: loquor autem de conformitate passiuã, quæ est regulati ad regulam; & sicut in omni contractu politico, aut ciuili forma contractus

validi discernitur in ordine ad legem, ita etiam hic videtur similiter dicendum.

Ex hoc patet secundum, &c. Respondet formam huius Sacramenti esse vnã vnitate integritatis, non indiuisibilitatis: quia verba hinc inde, vt sunt expressiuã consensu, sunt forma respectu contractus, & respectu Sacramenti; neque est inconueniens hoc, vt patet in Sacramento Eucharistiæ, vt concurrant plura signa partialia ad integritatem eiusdem Sacramenti, quorum quodlibet habet propriam efficaciam. Contrarium huius docet Peirus Ledesma de matrimonio, quæst. 42. art. 1. dub. 3. ad 3. quem sequitur Sanchez *lib. 2. de matrimonio, disp. 10. n. 5.* Enriquez ab eo citatus. Conink *disp. 24. dub. 2. conclus. 6.*

Tenenda est sententia Doctoris, quia licet coniunctio mutua, seu contractus, significent coniunctionem Christi cum Ecclesiã, vt dicit Ledesma, aut naturæ assumptæ cum supposito diuino, sub hac ratione non est Sacramentum nouæ legis, quia & hanc coniunctionem non causat, sed supponit. De ratione autem Sacramenti nouæ legis est causare suum significatum. Deinde, eandem significationem habuit, antequam institueretur Sacramentum. Dicitur autem Sacramentum vt causat gratiam.

Duplex autem gratia hic causatur, & per duplicem causam, nempe per vtrumque consensum mutuam verbis expressum; quæ diuersitas consensu constituit contractum, qui ex his integratur; neque datur aliquid sensibilem causatum gratiæ diuersum in ipso contractu, quàm vterque consensus verbis expressus, vt etiam diuersi sunt. Deinde, siue minister sit vterque sibi ipsius Sacramenti, siue alteri (vt communiter tenetur ipsos esse ministros) non ministrat sibi, aut alteri, nisi per consensum proprium, qui est in potestate ipsius; ac proinde respectu illius saluatur intentio requisita in ministro, quia actio, vt procedit à ministro, est applicatio, seu ministerium Sacramenti, non aliter. Vinculum præterea est diuersum in ipsis, qui est effectus contractus, quia vir non habet potestatem sui corporis; sed mulier, neque vicissim, mulier sui, sed vir. Vinculum ergo vnus respectu alterius est obligatio, qua alteri tenetur. cum nullus ad seipsum obligari possit per iustitiam, quæ est ad alterum: & quamuis correspondeat obligatio similis in altero, planè diuersa est, & ex diuersa numero causa, nempe ex consensu proprio eius. Ex quibus patet veritas conclusionis.

Instantia autem contra hoc, quam adducit Ledesma, non probat; dicit enim species Eucharistiæ seorsim significare, & perfici.

Respondetur diuersitatem non inde primò probari, sed ex natura intrinseca formæ diuersæ, & materiæ, & ex diuersitate effectus: quod ergo causæ diuersæ ad suos diuersos effectus simul concurrant, non tollit diuersitatem in causis. Accedit vltimò, quod diuersi consensu applicantur diuersis subiectis per modum signi sensibilis, etiam differentis, & in eis causant diuersos effectus gratiæ, ita vt in vno possit causari gratia, eã non causatã in altero propter obiectum. Ac proinde supponitur diuersa dispositio in vtroque; quin etiam in vno maiorem, in altero minorem gratiam causat Sacramentum ex eadem ratione. Patet ergo diuersitas partialis à Doctore assera: ex diuersitate signi, partiali,

73 Forma est vna vnitate integritatis.

Sententia aliorum.

Probatu est. eluso Doctore.

74 Ex diuersitate effectus.

Ex diuersitate causa.

Ex diuersitate vinculi.

75 Obiectio. Soluitur.

Causa diuersificati.

tiali, ex diuersitate ministri, ex diuersitate subiecti, ex diuersitate dispositionis.

76 De ministro. Sententia quorundam.

u De ministro est aliud dubium, &c. Hic differit de ministro huius Sacramenti; Canus de locis lib. 8. cap. 5. in solus. ad 3. docet Sacerdotem esse ministrum Sacramenti. Et matrimonia clandestina ante Tridentinum fuisse Sacramentum, sed contractum legitimum. Idem supponere videtur author Enchiridij Concilij Colonienfis, quod tamen Concilium non allerit.

Ipsos contrahentes esse ministrum.

Contraria sententia, quam tenet Doctor, est communis Theologorum. D. Thomae in hac diff. quest. 2. Soti ibidem art. 3. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 6. Henriquez lib. 1. cap. 2. Suar. tom. 1. de Sacram. disput. 16. sect. 1. Angles flor. 1. part. quest. 1. de essentia matrim. disput. 26. art. 4. diff. 2. Valquez disput. 3. de matrim. in cap. 3. & alij plures: quos sequitur, & citat Sanchez lib. 2. disput. 6. & patet, quia matrimonia clandestina ante Tridentinum erant Sacramentum, vt patet ex dictis, & docet ipsam Tridentinum sess. 24. c. 1. de matrim. in decreto reformationis. Florent. docet causam efficientem matrimonij esse consensum contrahentium: ergo ipsi sunt ministri. Ad matrimonium ratum post Tridentinum requiritur solum presentia Parochi, & testium, qui fident faciant de matrimonio, & reprobat tantum clandestinum, quod alias fuit validum; non requiritur ergo vt Parochus proferat aliqua verba necessitate Sacramenti; quod tamen necessarium supponitur in ministro Sacramenti. Ad Matrimonium, qua Sacramentum, requiritur solum vt contractus sit legitimus; hoc autem contingit vt est ab ipsis contrahentibus secundum legem.

Quale est peccatum contrahentium in peccato.

Aliqui hinc inferunt contrahentes in peccato mortali committere duplex peccatum, nempe quia ipsi indignè recipiunt, & indignè ministrant. Ita Nauarr. de Penitent. dist. 6. cap. 1. ad 5. Petrus Ledesma quest. 42. art. 3. ad vltim. Probabilem censent Suarez, & Sanchez citati. Alij hoc negant vniuersim in ministro non consecrato, aut solemniter ministrante. Prior sententia videtur magis probabilis ex praecepto, quo quis tenetur sancta sanctè tractare.

Fundamentum Cani non vrget, quia asserit Sacerdos: Ego vos coniungo in nomine Patris, & Filij, &c. Respondetur idem esse coniungo, ac declaro, & approbo tanquam legitimum matrimonium, seu legitime coniunctos.

77

x Sed nec hoc requiritur necessario, &c. Hic tangitur difficultas, An matrimonium possit celebrari per alium nomine contrahentium?

Respondet autem Doctor ex suppositione quòd in omni tali fidelium, seu baptizatorum fiat Sacramentum, non solum per parentes nomine filiorum, validè contrahitur, sed etiam per quoscumque, qui possunt esse ministri in contractu legitimo.

Matrimonium validè fieri per procuratorem.

Sequitur ergo primò contractum hunc validè fieri posse per procuratorem. Patet cap. finalis de procuratoribus in 6. in quo praescribuntur hae conditiones, Prima est, vt ad hoc habeat mandatum speciale, neque satis est generale ad negotia peragenda, quia grauitas & pondus negotij non venit per mandatum generale. Idem dicendum de sponfalibus, qua sunt dispositio ad Matrimonium, l. Orat. ff. de sponsal. requiritur, vt

Conditiones requisitae.

sit mandatum de certa persona, vt ibidem gloss. ff. de rit. nupt. l. Generali.

Secunda conditio.

Secunda conditio vt per se exequatur mandatum, non per alium, nisi hoc eidem fuerit specialiter demandatum; quia nempe eligitur industria personarum.

Tertia conditio.

Tertia conditio est, vt mandatum non sit reuocatum ante contractum; licet reuocatio fiat etiam inscio procuratore, & persona, cum qua contrahitur. Quod speciale est in hoc contractu: quia requiritur consensus domini ad contractum hunc, vt sit validus. Potest enim in ceteris Ius commune supplere consensum domini, in hoc non ita, quia fulcitur Iure diuino, & naturali, & dependet à consensu personali. Vnde si reuocatio sit merè interna, non valet contractus matrimonij in foro conscientiae, quamuis in foro externo requiratur probatio reuocationis per testes. Quocumque enim modo deficiat consensus, annullatur contractus. Reuocatur etiam mandatum per factum contrarium, vt si ipse dominus contrahat cum alia, vel certè mandatum dederit de contrahendo cum alia: quia haec nequeunt consistere cum priori mandato, & consensu.

Reuocato mandato nihil fit.

Necessarius est consensus domini.

78

Debet exprimi mandatum in forma contractus.

Quòd si incidat in amentiam, aut dormiat etiam, vel interim aliud agat, nisi reuocauerit priore consensum, valet matrimonium contractum per procuratorem; ita rectè Sanchez disput. 1. Verba procuratoris debent exprimere mandatum, dicendo, talis te accipit in suam, mediante me, supple procuratore constituto ad hoc specialiter.

Debet adesse parochus & testes.

Quòd si dominus fictè dedit mandatum, sufficit vt iterum per se consentiat; antequàm contractus sit initus: si reuocauerit similiter, sufficit vt iterum reuiuifcat consensus reuocatus per nouum, antequàm contractus sit initus. Requiritur vt hic contractus per procuratorem fiat coram Parocho & testibus, post Tridentinum, vbi receptum est. Ita communiter moderni; quia haec est conditio essentialis. Non requiritur, vt procurator ostendat mandatum Parocho, & testibus, neque si impedimentum aliquod notum Parocho interueniat, quod dispensatum est ante contractum, vt dispensationem exhibeat Parocho, quia sufficit eius presentia, & testium, nec dant aliam formam contractui, qui alias validus est, & secundum legem. Requiritur tamen, vt de contractu constet per scripturam, aut alia via, qua probari possit in facie Ecclesiae. Non requiritur etiam vt procurator per scripturam instituat ad hoc munus. Diuersitas sexus non obstat: quia etiam mulier potest in hoc contractu esse procuratrix. Si excedat mandatum, contractus est nullus, intellige in aliquo substantiali, cui annexus fuit consensus mandantis domini: vt si certam dotem praestituit, sine qua non dat consensum. Quòd si conditio appositae est accessoria, seu ex forma communi, quam non exigit essentialiter contractus, neque inuoluit consensum mandantis tanquam substantialem, eius omfio non annullat contractum: quia neque per se intenta est aliter, quam comitatur contractum, neque etiam ab ea de lege dependet contractus.

Potest mulier procurare in matrimonio.

Dubium.

Dubitatur an post Tridentinum valeat matrimonium contractum per procuratores: Aliqui negant cum Bartholomæo Ledesma.

Respon

79 Responso. Vel matrimonium post Trid. factum per procuratorem.

Respondetur affirmatiuè, & constat ex praxi Ecclesiae: Trident. enim nihil statuit nisi praesentiam Parochi, & testium, vt matrimonium in facie Ecclesiae probari possit; neque reuocauit contrahendi facultatem per procuratores; quae ex Iure antiquo fuit licita, & ex natura ipsius contractus. Et sequeretur magnum inconueniens, si retraheret hanc facultatem maximè inter Principes, & personas absentes; ex quo plura emolumenta redundant, neque alioquin fierent, nisi matrimonium ratum esse possit per procuratores, cum re infecta nemo subiret lubens periculum, si negotium ex consensu alterius in praesentia penderet: Parochus autem, & testes sufficienter praesentes sunt contractui, quando per procuratores nomine absentium celebratur in eorum praesentia, & sic seruatur forma statuta à Tridentino huic contractui.

Esse Sacramentum.

Sequitur ex alijs dictis hoc matrimonium esse Sacramentum, quae est communior sententia, quam docet Doctor in tertia responsione supra praemissa, licet plures eam negent, quos supra citauimus, admittentes esse legitimum contractum, & ratum, non tamen Sacramentum: de qua difficultate iam egimus.

Esse Sacramentum.

y Sed quis est effectus? &c. Conclusio Doctoris est communis; & patet ex Tridentino & Florentino citatis. Rectè reducit effectum Sacramenti ad gratiosam coniunctionem anima-

rum contrahentium: sic Tridentinum in doctrina de matrimonio dicit Christum addidisse gratiam coniunctioni huic. Diuidendo autem effectum Sacramentum ab eo, qui est ipsius contractus iuxta primam institutionem, est gratia Sacramentalis, quae perficit illam coniunctionem, vt sit ex vera, & supernaturali charitate.

81

z Si autem stringendo formam, &c. Respondet iuxta sententiam quae asserit ad Sacramentum requiri consensum expressum per ipsos contrahentes, hoc dato, sepius contingere contractum sine Sacramento. Quam sententiam plures tenere supra ostendimus, imò propter auctoritatem tenentium hanc sententiam, docet Sanchez loco citato expedire, vt ij. qui per procuratores contrahunt absentes, vt iterum praesentibus per se ipsos contrahant; & Florentinum interpretari potest, quoad illud, quod dicit regulariter fieri contractum per verba, alludere ad formam cap. Tuae fraternitati, &c. de sponsalibus. Sed quidquid de hoc sit, asserit Doctor, in casu contractus sine Sacramento Deum assistere contrahentibus ad illum actum honestum, dando eis gratiam, nempe ex opere operantis, & per excitationem; non ex opere operato, neque recipere tantam gratiam, quantum recipient per Sacramentum, quod nempe dat gratiam ex opere operato iuxta dispositionem, & gradum eius, quo crescente crescit etiam gratia, vt commune est omnibus Sacramentis.

Non fieri Sacramentum per procuratores multi tenent.

SCHOLIUM.

In matrimonio sunt tria, ipsum matrimonium, contractus eius & Sacramentum. Primum est vinculum indissolubile ex mutua translatione corporum ortum. Secundum mutui actus translatiui corporum ad generationem. Tertium, ydem actus expressi verbo (si hoc requiritur) quatenus ex Dei institutione causant gratiam. Sacramentum tantum sunt actus: res tantum gratia: Sacramentum & res simul vinculum. Dubius videtur Doct. an verba sint necessaria ad hoc Sacramentum: & communis negat, & fauet Flor. supra, dicens causam efficientem regulariter esse mutuum consensum per verba expressum: multi tamen in potentibus loqui, dicunt verba esse necessaria, de quo Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 31.

16

DE * quinta conclusione, quae applicat significata ad voces, dico quòd aliud est matrimonium, & aliud contractus matrimonij, & aliud Sacramentum Matrimonij. Matrimonium est illa obligatio mutua, vel vinculum illud, de quo dictum est in prima conclusione principali. Contractus autem est ille actus mutuus voluntatum, de quo dictum est in secunda conclusione principali. Sacramentum est signum efficax gratiae concomitans actum illum; de quo Sacramento dictum est in tertia conclusione principali. Et patet distinctio istorum per se. Primum enim est permanens in animabus coniugum, & est relatio tantum realis extrinsecus adueniens: vel quod verius videtur, relatio rationis, quia nihil est ibi, nisi dominium nouum, & noua seruius per nouam commutationem: sed dominium tale, vel seruitus nihil reale ponit in domino, vel seruo.

Matrimonium semper manet, dum manet coniuges, & est relatio rationis.

Secundum etiam tantum est in fieri, & est actio vel passio interior, vel exterior: vel magis constans ex actibus interioribus & exterioribus duarum personarum: & habet se istud ad matrimonium primo modo dictum, sicut causa in fieri, quemadmodum generatio ad paternitatem: vel magis, sicut baptizari, vel ordinari ad characterem, sicut patet supra.

Contractus est causa vinculi matrimony. Matrimonium propriè significat tantum vinculum, sed

Tertium autem similiter est in fieri, & simul est, & non est cum primo, & idè non semper manet cum secundo: nec oportet dicere, quòd hoc nomen matrimonium sit æquiuocum ad ista tria; imò, quòd tantum significet primum, & pro alijs duobus accipiatur tantum in obliquo specificans illa, vt pro secundo dicatur contractus matrimonij, & pro tertio Sacramentum Matrimonij, vbi non est constructio intransitiua, sed

fed transitiva. Si autem omnino concedas, quod hoc nomen matrimonium significet illa tria, non erit contentio de nomine, quia hoc erit æquiuocè.

17 **Definitio matrimonij.** Possunt autem hæc tria sic describi, *Matrimonium est vinculum indissolubile inter marrem & feminam, ex mutua translatione potestatis corporum suorum in se inuicem facta ad procreandam prolem debitè educandam.* Secundum sic, *Contractus matrimonij est maris & femina mutua translatio corporum suorum, pro usu perpetuo ad procreandam prolem, debitè educandam.*

Definitio Sacramenti matrimonij. *Sacramentum matrimonij est expressio certorum verborum maris & femina, ad se inuicem significantium traditionem mutua potestatis corporum ad prolem debitè procreandam, ex institutione diuina efficaciter significans gratiam conferendam, mutuo contrahentibus ad coniunctionem mutuam animorum gratiosam.* Vel si verba certa non sint præcisè forma huius Sacramenti, nec etiam contrahentes sint præcisè ministri, ponatur in principio, loco illius expressio certorum verborum, exhibitio certorum signorum maris & feminae, vel aliquid generalius significans traditionem mutuam potestatis corporum maris & feminae ad prolem debitè procreandam.

COMMENTARIUS.

82 **Triplex acceptio matrimonij.** **A** Quinta conclusio, &c. Iuxta traditam in prioribus conclusionibus doctrinam distinguit tria in matrimonio, seu ipsum matrimonium docet sumi tripliciter.

Primò, pro vinculo, qui est effectus contractus, & consistit in relatione mutuae obligationis, seu dominij, & seruitutis, qua hinc inde corpora traduntur in potestatem in ordine ad finem contractus; quæ relatio est moralis, seu rationis, & permanens.

Secundò sumitur matrimonium pro ipso contractu in fieri, ex quo manet illud vinculum.

Propria acceptio. Tertio sumitur pro Sacramento sensibili causante gratiam. Acceptio autem vocis pro his tribus est æquiuoca, si æquè primò illa importet. Vel magis sumitur pro ipso vinculo in recto, pro aliis verò vt connotantur in obliquo; ita tamen vt matrimonium absolutè prolatum supponat pro vinculo, & per modum specificantis reliqua, sumatur in obliquo, dicendo contractus matrimonij, Sacramentum matrimonij. Hæc acceptio est magis ex stylo Canonum. Vnde Tridentinum sumit matrimonium pro ipso vinculo in cap. doctrinali, & cap. 1. de reformat. matrimonij. 24. & sequentibus.

83 **Consistere in vinculo.** **M**atrimonium autem consistere essentialiter in vinculo, docet S. Thomas in 4. d. 27. q. 1. art. 2. Victoria in Summa de matrimonio, num. 246. Ledesma in 4. 2. p. quest. 46. art. 1. Barthol. Ledesma de matrimonio, dub. 15. Petrus Ledesma ead. q. 44. art. 3. concl. 1. Sanchez lib. 2. de matrimonio, disp. 1. num. 6. Henriquez lib. 1. cap. 8. relationem verò hanc esse rationis, docet Paludanus in presentia dist. 9. 1. art. 2. q. 3. art. 3. Sotus dist. 27. q. 1. artic. 1. ad 2. Alij, vt Sanchez, Henriquez, Ledesma, esse realem, quæ fundatur in actione præterita, prout primo loco asserit Doctor; sed prior sententia videtur magis, & secundum mentem Doctoris, & secundum veritatem, quia actio præterita consensus non inducit vinculum ex natura actionis physicae, sed quæ moralis est, & subest legi, & institutioni; ideoque sub hac ratione,

quæ realis non est, aut physica, sed moralis, nequit relinquere effectum physicum, qualis est relatio realis, sed quid dicatur, non plurimum refert.

Iuxta præmissas acceptiones matrimonij, in triplici suppositione pro vinculo, pro contractu, pro Sacramento, statuit tres definitiones matrimonij; quarum prima est matrimonij vt supponit pro vinculo: secunda, vt supponit pro contractu. Tertia verò vt supponit pro Sacramento. In vltima autem definitione aduertit accommodandam esse definitionem sententiæ, quæ asserit verba non requiri, aut vt contractus ineatur per ipsas personas, iuxta ea, quæ superius præmisit in hac litera de forma, & ministro. Prima definitio datur per causam formalem, *Vinculum indissolubile, &c.* per materialem, *maris & femina, &c.* per efficientem, *ex mutua translatione, &c.* per finalem, *ad procreandam prolem, &c.* ideoque est completa definitio.

Secunda definitio est similiter completa, in qua ponitur *translatio*, loco generis se habens ad contractum corporum, &c. materiam contractus designat. *Maris & femina*, personas contrahentes. Reliqua vltima, & finem contractus.

Tertia similiter completa est: in qua expressio verborum deontat remotum fundamentum significationis sacramentalis, *maris & femina, &c.* ministerium Sacramenti, *ad se inuicem significantium, &c.* supple verborum, denotant formam contractus, quod est fundamentum proximum significationis sacramentalis, & institutione diuina, &c. efficaciam Sacramenti, & effectum: *ad coniunctionem mutuam animorum gratiosam, &c.* denotat finem, & differentiam huius gratiæ sacramentalis, vt discernitur ab aliis: quia gratia baptismalis est ad regenerationem, & sic de aliis Sacramentis, quæ sicut instituantur contra diferentes morbos viatoris, & infirmitates, ita conferunt gratiam ad hunc finem; matrimonium verò ad finem designatum, & proprium.

SCHO

SCHOLIUM.

Hæc litera ait primò, *matrimonium institutum ante lapsum.* Secundo, *præceptum de eo esse affirmatiuum, obligans tantum tempore necessitatis, tunc, & nunc.* Tertio, *hunc contractum compleri per legem positiuam Dei.* Quarto, *licet sit consonus valde legi nature, non tamen esse de lege nature strictè, quia non concluditur necessariò euidenter, ex aliquo principio nature.* Quintò, *indissolubilitatem esse completiuè de lege positua Dei.* Gen. 1. Adhærebit vxori suæ. & Mat. 19. Quod Deus coniunxit, &c. Circa secundum, aliqui putant in lege noua cessasse illud præceptum, oppositum tamen verius, quia est naturale, & Christus nullum tale abrogauit. Ita D. Thom. hic q. 1. Palud. q. 3. Dur. quest. 2. Sotus q. 1. art. 2. Henric. de Matr. lib. 1. c. 1. n. 5. Pet. Ledes. de Matr. q. 41. art. 2. Angles hic q. 1. art. 2. diff. 3. vnde alijs pereuntibus, obligaret Monachos. Ita Sotus, Angles, citati, & Mol. tom. 1. inst. tr. 2. disp. 2. 2. Quòd verò Matrimonium consummatum Sacramentum semel validum sit omni casu indissolubile, contrafectarios asserentes fornicatione vxoris solui, quibuscum errat Caiet. in Mat. 19. probant latè Coccius, tom. 2. lib. 9. art. 3. Bellarm. lib. 3. de Matr. cap. 16. 17. habetur ex Mat. 5. Mar. 10. Rom. 7. 1. Cor. 7. & docent Patres in hæc duo loca, Ambr. Chrysost. Theodor. OEcum. Anselm. D. Thom. Aug. de adult. coniug. cap. 4.

18 **Contractus matrimonij ante lapsum fuit.** **P** Et hoc patet ad quæstionem istam applicando, contractus siquidem matrimonij institutus est à Deo ante lapsum. Genes. 2. Hoc nunc os ex osibus meis, & Crescite, & multiplicamini. Et post lapsum Genes. 3. Multiplicabo conceptus tuos, & arumnas, dixit dominus Eux. & Genes. 9. Crescite, & multiplicamini.

Et est institutio per modum præcepti affirmatiui, ita quòd obligat semper: sed non ad semper, sed tempore necessitatis: non tantum in principio, sed adhuc videtur eodem modo obligare, si paucitas in filiis ex aliqua causa accideret, puta ex bello, peste, vel clade, & huiusmodi. Et hoc probat quomodo iste contractus est à Deo per legem positiuam diuinam institutus, & etiam aliter est ab ipso, scilicet vt imprimente legem naturæ cordibus hominum: de qua lege naturæ est iste contractus, licet non primò, nec vt necessarium notum, tamen vt secundariò consonum.

Secundum, scilicet obligationem indissolubilem, instituit Deus ex lege sua positua, Genes. 2. Adhærebit vxori suæ. Adhærebit, inquam, id est, non momentaneè accipiet. Instituit etiam imprimendo legem naturæ, non solum quantum ad euidenter necessaria ex lege illa, sed quantum ad euidenter consona illi legi: & quòd sic instituerit, probatur in principio primæ conclusionis. & istud præceptum secundum habet vim negatiui, quia obligat semper, & ad semper, nisi per legislatorem fiat specialis dispensatio, vt dicitur dist. 34. Tertium, scilicet Sacramentum Matrimonij, instituit Deus, sicut dictum est in quarta conclusione principali.

COMMENTARIUS.

85 **Institutio & præceptum matrimonij.**

An præceptum hoc in casu obliget Religiosos?

Præceptum fortius obligat, quàm votum.

18 **Indissolubilitas Iure positua Dei completur.** **P** Et hoc patet ad quæstionem istam, &c. Hæc litera superius explicata manet, continet institutionem, & præcepta matrimonij, quorum alterum est præceptum affirmatiuum, quod obligat semper, non pro semper, sed in circumstantiis particularibus, vt si deficeret alioquin propagatio ex paucitate hominum. Querunt moderni, An si soli Religiosi superesset ex viris, tenerentur contrahere matrimonium, non obstante voto castitatis? Sed dubium hoc, quantum ad casum, est speculatiuum; quia diuina prouidentia in hoc non deficeret. Quantum ad moralitatem autem versatur in eo, an obligatio voti sit strictior, quàm propagationis in casu necessitatis, obligante præcepto.

Respondetur præceptum hoc affirmatiuum fortius obligare accedente circumstantia, in qua concurreret cum voto; quia quantum ad finem religionis magis facit propagatio ad cultum diuinum multiplicandum, quàm particularis obseruantia voti, seu personalis: vnde præcepta eiusdem virtutis diuina, & naturalia, qualia sunt hæc, quando concurrunt in eadem ma-

teria, & opponuntur, tunc illud præualeat quod magis spectat ad bonum commune, & particulare, & sublimius attingit finem, seu perfectiori modo, quàm aliud: obseruantia voti personalis est propagatio diuini cultus, vt particularem personam concernit, & in particulari persona perficitur, non verò in communitate; ac propagatio diuini cultus in communitate per multiplicationem eius respicit vniuersaliùs, & consequenter perfectius finem virtutis, seu cultus. Deinde, votum in casu concurrente necessitate communi esset nullum: ergo etiam votum emissum non præuisa necessitate, si in casu superueniret, cedit præcepto matrimonij. Hinc inferitur si necessitas Reipublicæ id exigeret ad seruandam pacem & fidem in Republica, vt filius Regis duceret vxorem, aliàs professus religionem, eum ad hoc teneri, & ad acceptandam dispensationem voti à Summo Pontifice, & per eum posse obligari vt matrimonium & regimen assumeret, non solum ratione scandali, sed ob necessitatem communem seruandæ fidei in regno, quæ ipsius personam exigeret.

SCHO

Quod facit ad bonum commune fortius obligat, ceteris paribus.

Propagatio in eo casu magis attingit finem.

Necessitas publica præualeat voto.

Ex dictis haberi rationem institutionis matrimonij, esse procreationem, non delectationem, nec incontinentia vitiationem. Inclinat in sententiam tenentem actum coniugalem petitem ob alium finem, quam procreationis, non esse sine culpa veniali: quam tenent D. Thomas dist. 3. q. 2. art. 2. Magist. ibi. D. Bonau. art. 2. q. 2. Rich. art. 3. q. 2. & est communis, quam expresse tenent August. de bon. coniug. c. 10. tom. 6. & 5. contra Iul. c. 7. som. 7. in Enchir. c. 78. tom. 3. Gregor. 3. 2. moral. c. 18. 19. 20. Anselm. & D. Thom. in 1. Corinth. 7. ubi Paulus id tantum indulget.

19 Sed hic est dubium, quia ex omnibus conclusionibus istis, & ex ista solutione non habetur nec ratio contractus matrimonij, nec obligationis, nec institutio diuina respectu eius, nisi propter principalem finem, scilicet procreare prolem debite educandam: hæc autem institutio dicitur fuisse in officium: sed præter hoc, matrimonium fuit institutum in remedium, scilicet vitandæ incontinentiæ post lapsum.

Ratio institutionis matrimonij fuit procreatio, non delectatio.

Vnde ergo primò est honestas contractus huius, vel obligationis isto modo, vel institutio, vel approbatio diuina respectu eius ad istum finem? Respondeo, non apparet facile, quòd secundum rectam rationem debeat quis in illo actu præcisè ad delectationem aspicere: imò magis oppositum videtur consonum rationi; ergo magis tolerandum, quia non videtur inueniri ibi finis laudabilis, nisi procreatio prolis. Ratio etiam naturalis non videtur concludere aliquam honestatem in actu illo, nec per consequens in obligatione, vel cum contractu obligatorio mutuo ad illum actum: nec per consequens, quòd legislator rectè debeat talem contractum, vel obligationem approbare, vel instituere.

Quid ergo si dicatur, quòd quicumque volens vti corpore suo ad delectationem peccati, ne vtatur iniuste cum non sua? potest commutare corpus suum pro corpore alterius, quo iuste vtatur tanquam suo: & tunc ista datio honesta erit propter illam iusticiam: præsupposito tamen tali fine licito, nec oportebit tunc, quòd de licentia diuina vtatur se, vel corpore suo ad talem actum, ad hoc, vt licitè vtatur, quia (vt dictum est) excludendo secundam rationem ad tertiam conclusionem, Deus vnicuique commisit se, & sua, in quibus non obligauit eum sibi. Si hoc non sufficiat, nec iustitia ad illum actum erit magis laudabilis, quam iusta coniunctio, vel commutatio ad vnum alium actum, qui non esset laudabilis, puta commutatio ad vtendum alio ad locum alium, pro simili vsu, & è contra.

20 Saltem potest hic recurri ad institutionem Dei, qui non ex laudabilitate actus propter alium finem, quam propagationem, sed ex infirmitate post lapsum, & pronitate ad istum actum indulget, non approbauit actum istum, & hoc ad vitandum maius malum: & ista indulgentia posita, contractum ordinatum ad actum istum instituit, & si non lege naturæ impressa, saltem lege positiua, & hoc tam quantum ad contractum, quam quantum ad obligationem.

In veteri lege non inuenitur contractus præceptus, vel laudatus nisi ad procreationem prolis: semper enim mandatum diuinum est ad hoc, Crescite, &c. quod non est nisi propagando, saltem in nouo Testamento certificati sumus de hoc, propter alium finem, scilicet propter vitandam fornicationem. 1. Corinth. 7. Hoc autem secundum indulgentiam dico, &c. & verisimile est, quòd ista indulgentia non fuerit primò facta in noua lege, sed à principio humani lapsus.

Epilogus dictoria hac dist. Sic ergo ex primis conclusionibus habetur de institutione matrimonij, & obligationis in ordine ad finem propagandi prolem, & institutio Sacramenti concomitantis illum contractum: sed institutio contractus ad vitandam fornicationem non habetur ita per rationem naturalem; imò vix tanquam licitum ex institutione diuina, nisi vt indulgente. Iustitia tamen ibi per rationem in indissolubilitate, & Sacramentum concomitans contractum illum eodem modo concomitatur, vt priùs, de matrimonio instituto propter primum finem.

Ad arg. 1. Ad argumenta. Ad primum patet ex prima conclusione: quia Adam sicut præco protulit illa verba, Hoc nunc os osibus, &c. sicut manifestè exprimit Christus, Matth. 19. dicens de Deo, qui fecit masculum & fœminam, & dixit, Quamobrem adherbit homo, &c. Ad secundum, Ecclesia circa materiam habilem, vel inhabilem aliquid immutat: sed non circa illud, quod est essenziale contractui matrimonij præsupposita materia idonea.

Ecclesia non immutat quod est essenziale matrimonio.

86 Finis secundarius matrimonij.

Qualiter intenditur?

Delectatio non est finis.

Quare peccatum si intendatur sola.

87

Non esse peccatum sic intendere.

86 Sed hic dubium est, &c. Hactenus egit de matrimonio, & sine eius principali; hic agit de fine secundario, quatenus ordinatum est in remedium infirmitatis contra fornicationem, quod aliàs ex fine primario fuit in officium ad propagationem naturæ, & diuini cultus. Quærit Doctor de honestate huius finis, & quomodo contractus ad eum finem ordinari possit ex natura rei, aut institutionis diuinæ. Aduertendum autem est aliud esse ordinare contractum ad delectationem, aliud autem ad remedium infirmitatis, & secundum iustitiam. Ordinare contractum ad finem delectationis non est secundum rectam rationem, si sistatur in illo fine præcisè; imò magis oppositum videtur consonum rationi. Nec ratio naturalis concludit in illo actu aliquam honestatem ex obiecto. Ita Doctor. Et patet, quia non est honestas temperantiæ, neque iustitiæ, neque alterius virtutis, si præfigatur solum delectatio tanquam finis actus, & contractus. Imò plures Doctores statuunt inordinationem, quia peruersum est extrahere actum à suo fine præstituto per legem naturalem, & positiuam; hic autem est finis matrimonij, nempe soboles, & remedium concupiscentiæ tantum. Vnde aliqui dicunt illud esse peccatum graue ex genere suo. Alij peccatum saltem esse veniale; quos videre licet apud Sanchez lib. 2. dist. 29. quæst. 2.

87 Doctor non reprehendit actum, sed dicit non esse honestum ex obiecto, aut secundum rectam rationem, quamuis non sit contra rectam rationem; nam aliud est non apponi, honestatem actui, & aliud actum aliàs non prohibitum exerceri, qui est toleratus, licet non bonus: quando ergo non excluditur positiuè finis, licet expressè non intendatur, non inde sequitur actum esse vitiatum ex obiecto, quem contractus legitimus reddit non prohibitum. quòd autem expressè intendatur delectatio in contractu, & actu coniugali, non videtur prohibitum, aliàs esset prohibitio grauis ex genere, quod omnes communiter negant contra asserentes esse peccatum mortale, & meritò: quia esset

sententia nimis dura; vera tamen, si sola intentio delectationis exclusio alio fine matrimonij daret causam contractui finali. Quòd si ergo ex contractu legitimo matrimonij adhibito debito fine, nempe primario, & secundario, reddatur delectatio concomitans non illicita; sic eam velle, qua scilicet non est illicita, & per Sacramentum redditur venialis, vt sapius dicunt Patres, potissimum Augustinus, non videtur esse peccatum contra vllam prohibitionem, licet non apponat expressè honestatem, quia sic est obiectum indifferens ad bonum, & malum. Sicut faciens iustum non peccat, quamuis non habeat honestatem iustitiæ, nisi iuste, id est, ex motiuo iustitiæ, id faciat.

88 d. Quid ergo si dicatur, &c. Hic determinat de honestate illius finis secundarij, &c. duplicem autem statuit, nempe ex iustitia, & debito obligationis mutuae, ne vtatur indebitè suo corpore, cum non sua. Aliam honestatem adiungit ex diuina institutione post lapsum, nempe vt est remedium concupiscentiæ, ne in maius malum incidat, nempe in fornicationem. Hæc honestas est temperantiæ, quæ vocatur continentia thori, aut coniugalis, & potest esse materia voti, sicut patet de facto esse in quibusdam religionibus militantibus. Hanc vocat Doctor ex Paulo indulgentiam, 1. ad Cor. 7. vbi hic finis secundarius matrimonij exprimitur, propter fornicationem tamen unusquisque suam uxorem habeat, &c. Iterum reuerimini in idipsum, ne tenet vos Satanas propter incontinentiam vestram, &c.

89 e. Sic ergo ex primis conclusionibus, &c. Recapitulat dicta, & respondet ad argumenta. Ad secundum, dicit Ecclesiam posse aliquid circa materiam habilem, vel inhabilem immutare, hoc est, circa personas, quæ subiectæ sunt Ecclesiæ, statuere aliquam solemnitatem contrahendi, sine qua personæ reddantur inhabiles ad contractum, & consequenter ipse contractus nullus; nequit tamen immutare materiam essentialem contractus, quin si legitimus est inter personas habiles, teneat in esse contractus, & Sacramenti.

DISTINCTIO XXVII.

De matrimonio secundum causam efficientem.

89 O S T hæc aduertendum est, quid sit coniugium, & quæ sit efficiens causa coniugij, & causa propter quam contrahi debeat, & quæ sint bona coniugij, & quomodo excusetur coitus carnalis, quæ sunt legitime personæ ad matrimonium. Sunt & alia plura in matrimonio consideranda, quæ sub compendio perstringemus.

Quid sit coniugium?

89 S V N T ergo nuptiæ, vel matrimonium, viri mulierisque coniunctio maritalis, inter legitimas personas indiuiduam vitæ consuetudinem retinens. Ad indiuiduam consuetudinem vitæ pertinet, quòd absque consensu alterius neuter

Scoti oper. Tom. I X.

E E c continen

Delectatio sine venialis per Sacramentum.

Duplex honestas ex fine secundario.

Iustitia.

Temperantia.

Potestas Ecclesiæ vt extenditur ad matrimonium.